

กระบวนกรเขียนสารสอนสาระการเขียนผู้สูงคนศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศิษยานุศิษย์ โรงเรียนสัจจดี
 ตำบลจันทเขตพื้นที่ศึกษาศึกษาเชิงใหม่ เขต ๒

พระภิกษุพงษ์ ฤทธิโชภโธ (วงษ์ธนา)

37A5425450

373.21
 ก674ก
 2551

Title: กระบวนกรเขียนการสอนสาระการเขียนผู้สูงคนศึกษา
 ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศึกษาชั้นปริญญาตรี

สาขาวิชาการศึกษาศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๑

กระบวนกรเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.
 ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร
 ไปรคนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

พระกิตติพงษ์ กิตฺติโสภโณ (วงศ์สถาน)

373.21
 ก674ก
 2551

37A5425450

Title: กระบวนกรเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

b10603

373.21
 ก 674 ก
 18 ก ๑๖๔

เลขทะเบียน 5425450
 เลขเรียกหนังสือ 373.21 ก 674 ก ๑๖๔
 วันที่ 13 ก.ค. ๕1

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามแห่งกฐตรศาสนาสาตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 พุทธศักราช ๒๕๕๑

**THE BUDDHIST TEACHING PROCESS OF THE MONK TEACHERS :
A CASE STUDY OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF
CHIANG MAI EDUCATIONAL AREA 2**

PHRAKITTIPONG KITTISOBHANO (WONGSATHAN)

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY**

B.E 2551 (2008)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : กระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

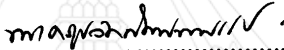
ชื่อนักศึกษา : พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ (วงศ์สถาน)

สาขาวิชา : การจัดการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนูม้วน ร่มแก้ว

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครชัย ชัยแสวง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

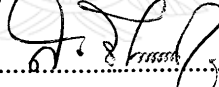

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

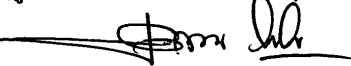
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนูม้วน ร่มแก้ว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครชัย ชัยแสวง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อุเทน ปัญญโญ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : The Buddhist teaching Process of the Monk Teachers : A Case Study of School under the Service Area 2 Chiang Mai Educational
Student's Name : Phrakittipong Kittisophano (Wongsathan)
Department : Educational Management
Advisor : Asst. Prof. Dr. Numol Romkeaw
Co-Advisor : Asst. Prof. Akrachai Chaisawaeng

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. Sampipattanaiyajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thesis Committee

P. Sampipattanaiyajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

N. Romkeaw
..... Advisor
(Asst. Prof. Dr. Noomuan Romkeaw)

Akrachai Chaisawaeng
..... Co-Advisor
(Asst. Prof. Akrachai Chaisawaeng)

S. Chimusi
..... Member
(Asst. Emeritus Prof. Dr. Sukit Chimusi)

Uthen Panyo
..... Member
(Assoc. Prof. Uthen Panyo)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: กระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
ชื่อนักศึกษา	: พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ
สาขาวิชา	: การจัดการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พญาม้วน ร่มแก้ว
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครชัย ชัยแสวง
ปีการศึกษา	: 2551

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 249 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระจำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ พบว่าด้านก้ารนำเข้าสู่บทเรียนมีความแตกต่างกัน โดยความคิดเห็นระหว่างนักเรียนกลุ่มอายุ 15 ปี กับนักเรียนกลุ่มอายุ 18 ปี มีความแตกต่างกันมากที่สุด จำแนกตามระดับการศึกษาที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ปัญหาที่พบคือ ครูพระยังขาดความรู้ ความสามารถในการวัดและประเมินผลการศึกษาที่จะนำไปใช้จริง มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการศึกษาน้อย และขาดความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอย่างแท้จริง ในการปฏิบัติจริง และควรใช้สื่อการศึกษาให้มาก

Thesis Title : **The Buddhist teaching Process of the monk teachers : A Case study of school under the office of Chiangmai educational area 2**

Student's Name : **Phrakittipong Kittisophano (Wongsathan)**

Department : **Educational Management**

Advisor : **Asst. Prof. Dr. Noomuan Romkeaw**

Co-Advisor : **Asst. Prof. Akrachai Chaisawaeng**

Academic Year : **B.E.2551 (2008)**

ABSTRACT

The objective of this thesis were 1) to study the Buddhist teaching process of the monk teachers in Chiangmai Education Area 2, 2) to compare the Buddhist teaching process of the monk teachers in Chiangmai Education Area 2, and 3) to study the suggestions about the Buddhist teaching process of the monk teachers in Chiangmai Education Area 2. In this study the samples were monk teachers in Chiangmai Education Area 2 Academic year 2008 for the amount of 249 students. The instrument for collecting data was questionnaire and data analysis by instant computer program. The statistic was used percentage, mean, standard deviation, Independent t-test and F-test.

The results of research were found as follow ;

The teaching process of religious and cultural subject of moral monk teachers in the school was rated at high level in the five aspects.

The comparison of teaching process classified by basic factors was found that the mean comparison of personal status with the teaching process in five aspects was indifferent when classified by sex; when classified by age it was found that the inducement of learners to the lesson was different. And the opinion of students of the 15-year-old group and those of the 18-year-old group was so much different; when classified by level of education their opinion was not different.

The problems discovered was that the monk teacher still lacked thorough knowledge on measuring and evaluating the educational performance and on utilizing the teaching aids,

including cooperation among those who were concerned with the integrated teaching and learning management. While the solutions were that all the involving parties should give full cooperation in the aforesaid management with emphasis on actual practice and utilization of teaching aids.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านที่ช่วยให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ คือ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาที่ให้สถานศึกษา ค้นคว้ารวบรวมความรู้ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาเล่าเรียน

ขอกราบมัสการขอบคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒนวิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบและขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์และขอขอบคุณคณะกรรมการสอบทุกท่านที่ได้ชี้แนะข้อบกพร่องในงานวิจัย

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนูมีวัน ร่มแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครชัย ชัยแสวง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่เมตตาตลอดเวลาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนงานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอกราบมัสการขอบพระคุณพระปลัดบุญธรรม ปุณฺณมโม พระมหาพิเศษ ปุณฺณาวชิโร และพระครูปลัดจิตติชัย จิตติขโย ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือรวบรวมข้อมูล และให้คำแนะนำการทำวิจัยและตรวจทานแก้ไขเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ทุกโรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้สอบถามตลอดจนให้ความอนุเคราะห์และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณอนุโมทนาในกุศลเจตนาของนางสาวนิตยา พงษ์พิกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนพงษ์พิบูลย์เชียงใหม่ ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้เกียรติ ตลอดระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนบัณฑิตศึกษามาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ระลึกเสมอที่เป็นกำลังใจให้ตลอดเวลา คือ บุพการีผู้ให้กำเนิดที่เอื้อเพื่อธมคด้วยดีเสมอมาและขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนด้านต่าง ๆ ขอบคุณที่ ๆ และเพื่อน ๆ ในสาขาการจัดการศึกษา ที่กรุณาช่วยเหลือ .และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้การสอน	6
2.2 องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอน	16
2.3 ความหมายและขอบข่ายสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	22
2.4 ความสำคัญสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตร พระพุทธศาสนา	24
2.5 ความหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	39
2.6 กระบวนการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	40
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
2.8 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	54

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	56
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	58
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	59
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	62
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบกระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	68
ตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขกระบวนการสอนสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน	72
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
5.1 สรุปผลการศึกษา	74
5.2 อภิปรายผล	77
5.3 ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม	81

	หน้า
ภาคผนวก	84
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	85
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	87
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	91
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	93
ภาคผนวก จ แบบวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อ การวิจัย (IOC)	99
ประวัติผู้วิจัย	102

สารบัญตาราง

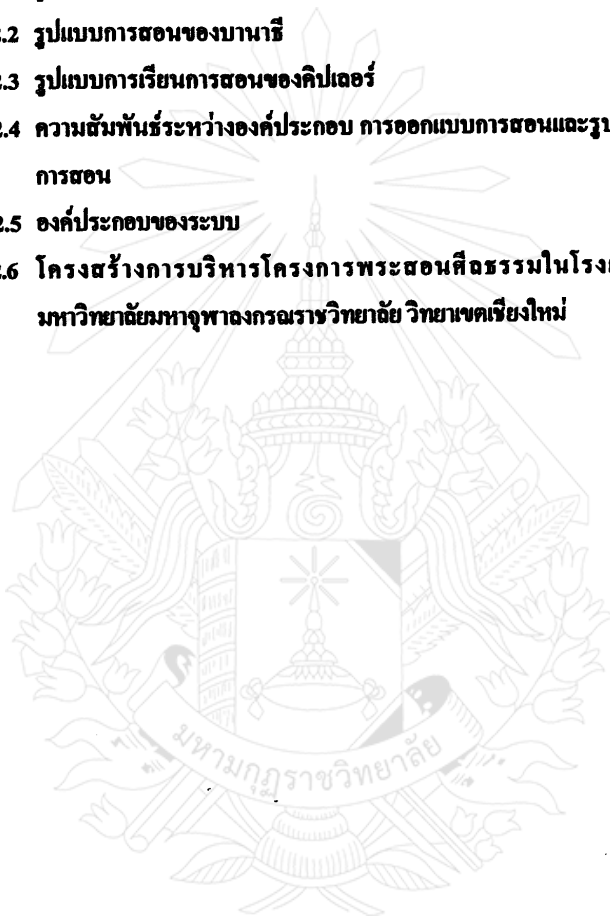
	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งเป็นระดับการศึกษา	57
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามเพศ	62
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามอายุ	62
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามระดับการศึกษา	63
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการเตรียมตัวของครูพระ	63
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ	64
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ	65
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ	66
ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ	67

ตารางที่ 4.9	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามเพศ ที่ระดับ .05	68
ตารางที่ 4.10	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ ที่ระดับ .05	69
ตารางที่ 4.11	วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำแนกตามอายุ ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระที่ระดับ .05	70
ตารางที่ 4.12	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา ที่ระดับ .05	71
ตารางที่ 4.13	สรุปปัญหาของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	72
ตารางที่ 4.14	สรุปข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	73

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 รูปแบบการสอนของไทเลอร์	10
แผนภาพที่ 2.2 รูปแบบการสอนของบานานี	10
แผนภาพที่ 2.3 รูปแบบการเรียนการสอนของคิปเลอร์	11
แผนภาพที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ การออกแบบการสอนและรูปแบบ การสอน	12
แผนภาพที่ 2.5 องค์ประกอบของระบบ	13
แผนภาพที่ 2.6 โครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการครูพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่วไป เมื่อปี 2548 กรมการศาสนาจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในรูปแบบที่ประชาชนพึงประสงค์ ซึ่งเป็นมิติใหม่ที่กรมการศาสนาได้ดำเนินการเป็นครั้งแรก เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการมีส่วนร่วมของภาคส่วนของสังคม เพื่อสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของรัฐบาล ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อให้โครงการนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งผลจากการประเมินปรากฏว่าประชาชนพึงพอใจมากที่สุดได้เห็นลูกหลานมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีคือ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์รับผิดชอบ ขยันทำงานบ้านและขยันเรียนหนังสือ¹

โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนี้ได้นำเอาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา มาเป็นแกนกลางในการดำเนินการ กล่าวคือ พระพุทธศาสนา คือ ระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่ดีเลิศโดยเริ่มต้นจากการละเว้น ไม่กระทำ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นแน่นอน โดยมีสังฆธรรมที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้แล้วอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ มีจุดยืนในการปฏิบัติ และประกาศสั่งสอนของพระพุทธศาสนาในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคตที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่มุ่งสั่งสอนประชาชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักของพระพุทธศาสนา โดยมีพระภิกษุผู้ปฏิบัติชอบเป็นผู้นำทางการศึกษาและปฏิบัติธรรม ที่มีความประพฤติที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กและเยาวชนที่พบเห็นเกิดการยอมรับนับถือ ศรัทธา ถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี ในปี พ.ศ. 2548 - 2549 กรมการศาสนาได้ดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นการเผยแพร่ และส่งเสริม

¹กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **แผนปฏิบัติการ/โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ประจำปีงบประมาณ 2549**, (กรุงเทพมหานคร : ร.ส.พ., 2548), หน้า 49.

กิจกรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมการนำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมให้นักเรียนนักศึกษา ประชาชนเกิดความรู้คู่คุณธรรม²

ความสำคัญของโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าว กรมการศาสนาจึงจัดทำคู่มือกระบวนการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสำหรับครูพระ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่ง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงศึกษาการจัดกระบวนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะใช้เป็นแนวทางในการสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้ง เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการพิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักเกณฑ์ และวิธีการ ตลอดจนนำข้อมูลไปเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรืองงานทางวิชาการ และหาทางช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับงานทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้รับความศรัทธาในการปฏิบัติงานสอน เป็นข้อมูลในการวางแผนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตลอดจนพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอน และเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์และกรมการศาสนา ในการนำข้อค้นพบไปเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

²พระพรหมวชิรญาณ, เอกสารคู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ2549, (กรุงเทพมหานคร : ร.ส.พ. 2548), หน้า 27.

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – มัธยมศึกษาปีที่ 6) โรงเรียน นวมินทราชูทิศพาศย์ และ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม ที่กำลังเรียนกับครูพระสอนศีลธรรมในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 650 คน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ในด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมตัวของครูพระ
2. ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ
4. ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ
5. ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ อำเภอแม่ริมและอำเภอสันทราย ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็น โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ครูพระสอนศีลธรรมที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน มีกระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของ ครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามตัวแปรอิสระ

1.5.3 ทำให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคม ศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน

1.5.4 นำการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนา

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ครูพระสอนศีลธรรม หมายถึง พระสงฆ์ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยความร่วมมือตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ และมีกรมการศาสนา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ และโรงเรียนสันทรายวิทยาคม

กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของครูพระ เริ่มตั้งแต่ การเตรียมตัว การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และการวัดผลประเมินผล

การเตรียมตัวของครูพระ หมายถึง การเตรียมตัวของครูพระก่อนการเรียนการสอนสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การศึกษาเนื้อหาของบทเรียน การเตรียมการสอน ที่มีประสิทธิภาพ การเขียนแผนการสอน

การนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ หมายถึง การสร้างความสนใจให้แก่แก่นักเรียนของครูพระ เพื่อให้แก่นักเรียนทราบและเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนที่จะนำมาสอน โดยการแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน การสรุปหัวข้อประเด็นสำคัญของบทเรียน รวมไปถึงการกล่าวทักทายและการสร้างสัมพันธที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ หมายถึง การสอนเนื้อหาบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะคำนึงถึงความรู้และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ ได้แก่ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างถูกต้องและเหมาะสม การใช้นิทานธรรมะหรือเล่าเรื่องประกอบบทเรียนที่สอน การจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมโดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างเรียน

การใช้สื่อและเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ หมายถึง การนำสื่อต่าง ๆ ที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

การวัดผลและประเมินผลของครูพระ หมายถึง วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้และเจตคติของนักเรียนตามวิธีการและรูปแบบวัดผลและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน มีความโปร่งใส สอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียน รวมถึงการนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เพศ หมายถึง คุณลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม หรือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เพศชาย และเพศหญิง

อายุ หมายถึง คุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามหรือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ อายุ 15 ปี อายุ 16 ปี อายุ 17 ปี และอายุ 18 ปี

สถานภาพ หมายถึง คุณวุฒิของบุคคลที่ตอบแบบสอบถามหรือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีการเรียนการสอน
- 2.2 องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอน
- 2.3 ความหมายและขอบข่ายสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.4 ความสำคัญสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรพระพุทธศาสนา
- 2.5 ความหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2.6 กระบวนการดำเนินงาน โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีการเรียนการสอน

2.1.1 ความหมายการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในการจัดการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาแก่บุคคล ซึ่งจะต้องจัดอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและยังเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดดำเนินไปพร้อม ๆ กัน¹

การเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียนเป็นหลัก การเรียนการสอนจะต้องเป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมของครูและนักเรียนสัมพันธ์กัน มีระบบที่สามารถตรวจสอบประเมินผลได้ มีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่จะพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน

¹สกล แก้วศิริ, **ทักษะและเทคนิคการสอน**, (เชียงใหม่ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัยล้านนา, 2531), หน้า 1.

2.1.2 ทฤษฎีการสอน

ทฤษฎีการสอน นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้เสนอทฤษฎีการสอนไว้มากมายหลายทฤษฎีซึ่งสามารถสรุปเป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ด้วยกัน ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการสอนของกาเบย์ (Gagne) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการรู้ กล่าวถึงการเรียนรู้ของบุคคลว่าจะเกิดขึ้นได้ดีหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกผู้เรียน (Internal and External Conditions) และเหตุการณ์ในการเรียน (Events of Learning) จัดเป็นลำดับสภาพการณ์ในการเรียนรู้เป็น 9 ขั้น คือ

- 1) การเร้าความสนใจ
- 2) แจ้งจุดมุ่งหมายแก่ผู้เรียน
- 3) สร้างสถานการณ์เพื่อดึงความรู้เดิม
- 4) เสนอบทเรียน
- 5) ชี้แนวทางการเรียนรู้
- 6) ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ
- 7) การให้ข้อมูลย้อนกลับ
- 8) การจัดการปฏิบัติ
- 9) ย้ำให้เกิดความจำและการถ่ายโอนความรู้

ทฤษฎีการสอนของเมอร์ริลไรเกิลธ (Merrill – Reigelath) แสดงทัศนะว่า การสอนเป็นกระบวนการที่เสนอเป็นขั้นตอนที่ละเอียดและต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

1. เลือกหัวข้อปฏิบัติทั้งหลายที่จะสอนด้วยการวิเคราะห์ภารกิจ
2. ตัดสินใจว่าจะสอนข้อภารกิจใดเป็นอันดับแรก
3. จัดลำดับก่อนหลังของข้อภารกิจที่เหลือ
4. ชี้แจงเนื้อหาที่สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ
5. จัดเนื้อหาเข้าบทเรียนและจัดลำดับบทเรียน
6. จัดลำดับการสอนภายในบทเรียนต่าง ๆ
7. ออกแบบการสอนในแต่ละบทเรียน

ทฤษฎีการสอนของเคส (Case) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนด้านพฤติกรรมในระหว่างการสอนแต่ละขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญานั้นขึ้นกับการเพิ่มความซับซ้อนของยุทธศาสตร์การคิด ผู้เรียนจะใช้ความคิดที่ซับซ้อนได้เมื่อได้รับประสบการณ์อย่างมีขั้นตอน การจัดการสอนลักษณะนี้จัดลำดับตามความมุ่งหมายของภารกิจที่จะเรียน จัดลำดับขั้นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมาย

นั้น ๆ โดยการเปรียบเทียบการคิดกับทักษะที่ผู้เรียนได้รับ มีการจัดระดับความสามารถ และการปฏิบัติของผู้เรียนมีแบบฝึกหัดหรือตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา

ทฤษฎีการสอนของลันดา (Landa) เป็นการดำเนินการสอน โดยใช้การจัดลำดับชั้นการแก้ปัญหาโดยบ่งชี้กิจกรรมการเรียนก่อนที่ผู้เรียนจะลงมือเรียน และจัดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการตามที่ได้ออกแบบไว้การจัดการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ผู้สอนมักนำทฤษฎีการสอนทั้ง 4 ประการมาประยุกต์ใช้ในการสอนของคน การจะเลือกใช้ทฤษฎีการสอนใดนั้น ควรขึ้นกับจุดประสงค์รายวิชาจุดประสงค์การสอน และเนื้อหาการสอนแต่ละครั้งอาจใช้ทฤษฎีการสอนหลายประการผสมผสานกันก็ได้ และจากทฤษฎีการสอนนี้ครูอาจารย์ ผู้สอน วิทยากรที่มีหน้าที่สอน และให้มีการอบรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อาจมองเห็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนของคน²

2.1.3 หลักการสอนทั่วไป (General Principles of Teaching)

การเรียนการสอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีตัวแปรหลายตัวการที่จะกำหนดหลักการ หรือกฎเกณฑ์หลักการสอนควรประกอบด้วยหลักกว้าง ๆ 3 ประการคือ

1. สอนต้องมีเป้าหมาย และสอดคล้องกับหลักสูตร (Purposeful) การทำงานทุกอย่างต้องตั้งเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เป็นสิ่งแรก เพื่อให้รู้ทิศทางและปลายทางที่จะทำงานต่อไปการสอนที่ดีก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้องตั้งเป้าหมายในการเรียนการสอนทุกครั้งให้ชัดเจนซึ่งมักจะระบุไว้ในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในการตั้งเป้าหมายครูไม่อาจนึกคิดเอาตามใจตนเองได้ แต่จำเป็นที่จะต้องศึกษา และเข้าใจเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในระดับเหนือขึ้นไปเป็นอย่างดี ครูจะต้องศึกษาและเข้าใจปรัชญาการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร และแผนการสอนเป็นอย่างดีทั้งนี้เพื่อครูจะได้ตั้งเป้าหมายของการเรียนการสอนให้สอดคล้อง และเป็นเอกภาพเดียวกันทั้งระบบการที่ครูมีเป้าหมายในการสอน ช่วยให้ครูมีการวางแผน และเตรียมการล่วงหน้าหาเทคนิควิธีสอนที่จะให้บรรลุเป้าหมาย

2. การสอนต้องน่าสนใจ (Interesting) การทำการสอนให้น่าสนใจนั้น เป็นเรื่องกว้างขวางมาก เพราะคนที่สนใจหรือไม่สนใจนั้นคือผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลเป็นจำนวนมากและมีความแตกต่างกันด้วยประการทั้งปวง ครูจึงจำเป็นต้องศึกษา และเข้าใจหลักจิตวิทยาการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เพื่อที่จะอ่านควมสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละวัยหรือเด็กแต่ละ

²Landa, “ทฤษฎีการสอน”,

<<http://www.webobyects-design.com>>(16 January 2008).

คนออก จะได้จัดกิจกรรมให้น่าสนใจได้ นอกจากหลักการและหลักจิตวิทยาแล้ว ครูยังต้องเข้าใจใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ แบบ การใช้สื่อการเรียน การเสริมแรงและเร้าความสนใจในรูปแบบต่าง ๆ

3. การสอนต้องสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตย (Democratic) เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะต้องนำหลักการประชาธิปไตยเข้ามาแทรกสอน เพื่อเสริมสร้างค่านิยมของความเป็นประชาธิปไตยด้วย ก่อนอื่นครูเองจะต้องมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย มีใจกว้างพอที่จะฟังความคิดเห็นที่อาจเหมือนหรือขัดแย้งกับตนได้ รู้จักแบ่งงานและร่วมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานหรือตัดสินใจแก้ปัญหา โดยทั่ว ๆ ไป การเรียนด้วยการกระทำหรือการแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนมีความสนใจ และความเป็นประชาธิปไตยด้วย³

2.1.4 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ความหมายของรูปแบบการสอน

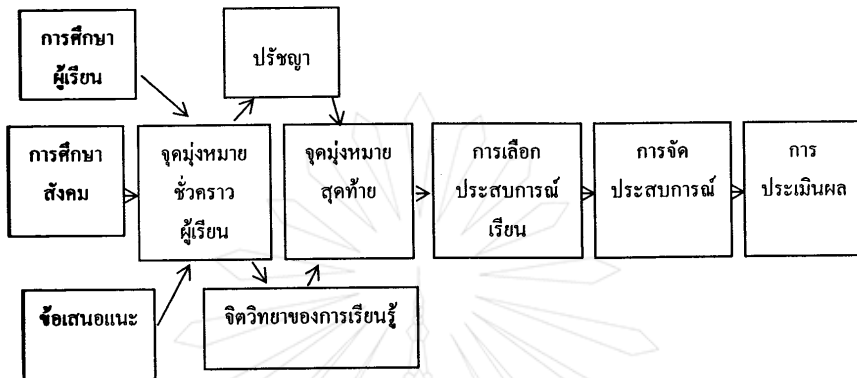
รูปแบบการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญา หลักการและแนวคิดหรือความเชื่อ โดยอาศัยวิธีสอน และเทคนิคการสอนช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการ และจุดประสงค์ที่กำหนด

การออกแบบการสอน

การออกแบบการสอน เป็นการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้เป็นระเบียบตามแนวคิดที่กำหนด ได้เสนอแนวทางการออกแบบการสอน โดยผู้ออกแบบจะต้องตอบคำถามที่สำคัญของระบบการสอน ดังต่อไปนี้

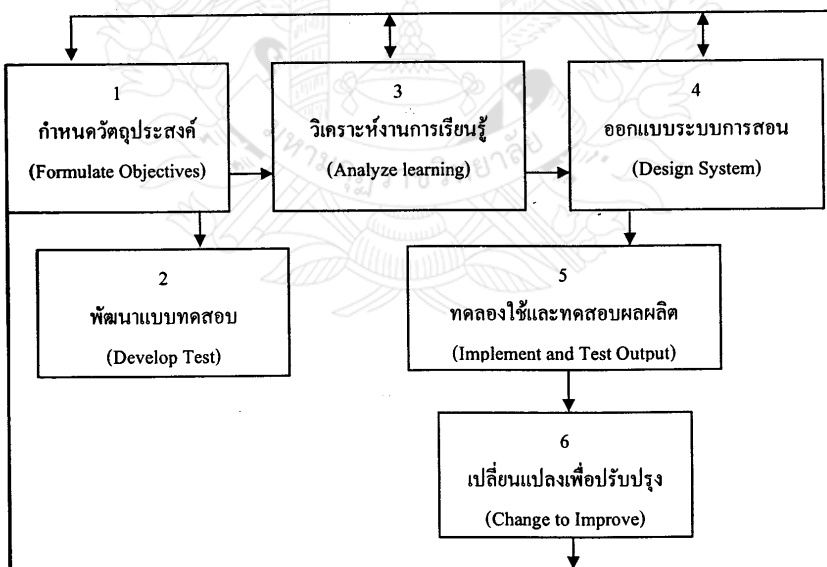
1. สอนทำไม คือ จุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ต้องกำหนดอย่างชัดเจนแน่นอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
2. สอนอะไร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 33 – 34.

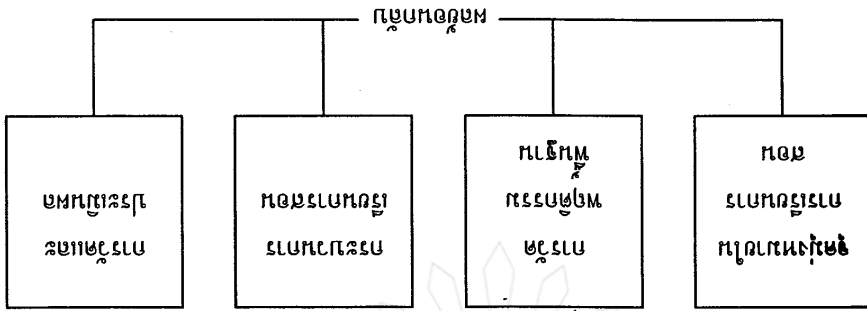
แผนภาพที่ 2.1 รูปแบบการสอนของไทเลอร์ (Tyler)

ออกแบบการสอน เป็นการสร้างระบบการสอนขึ้นใหม่ หรือเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนเดิมที่มีอยู่ให้เป็นระบบ การจัดระบบเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่มีคุณภาพ การออกแบบการสอนจะประกอบไปด้วยกระบวนการวิเคราะห์ระบบ การสังเคราะห์ระบบ การสร้างแบบจำลองระบบ และการทดสอบระบบ มีผู้เสนอขั้นตอนการออกแบบการสอนไว้หลายท่าน เช่น บานาซี ได้เสนอขั้นตอนการออกแบบการสอนไว้ 6 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 รูปแบบการสอนของบานาซี

แบบแผนการวิจัยของกรอบทฤษฎี

วัตถุประสงค์หลักของกรอบทฤษฎีในการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้

1. การวัดพฤติกรรมผู้เรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
2. การวัดพฤติกรรมผู้เรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
4. การประเมินผลรวม เป็นการประเมินผลรวมก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ

รูปแบบการวิจัยการสอบ

กรอบทฤษฎีในการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้

1. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
2. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
2. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ
3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการสอบและการวัดผลหลังการสอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนและการออกแบบการสอน

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนและการออกแบบการสอนเป็นความสัมพันธ์ที่
ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ รูปแบบการสอนเป็นผลของการออกแบบการสอน

แผนภาพที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ การออกแบบการสอนและรูปแบบการสอน

ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน

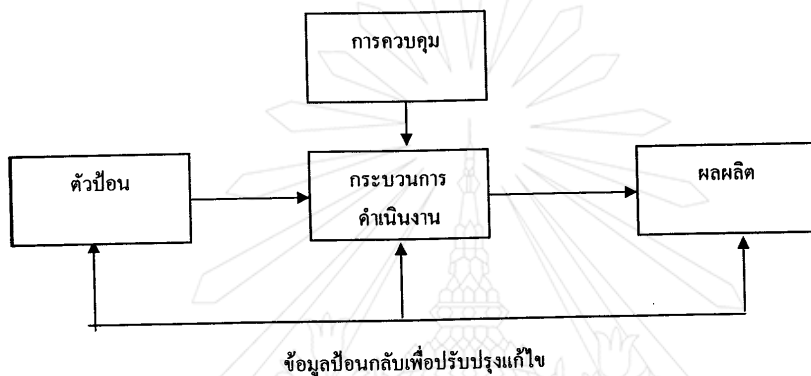
ในการพัฒนารูปแบบการสอนมีผู้เสนอแนวทางขั้นตอนไว้อย่างหลากหลาย แต่จาก
การศึกษารูปแบบการสอนของทิสนา แชมมณี และจอยซ์และเวลล์ สามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนา
รูปแบบการสอน ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอนสิ่งที่ต้องการ เป็น
การศึกษาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญสำหรับนำมาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน
ที่จะพัฒนา
2. กำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการสอน
เช่น จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมการสอน การวัดและประเมินผล
เป็นต้นและเป็นการกำหนดความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกันตามแนวคิด และ
หลักการพื้นฐานที่ใช้

องค์ประกอบของระบบ

ระบบ (System) คือ การรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายที่มนุษย์ได้ออกแบบ และคิด
สร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อจัดดำเนินการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนี้ เปรื่อง กุมุท ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ ภาพรวมของโครงสร้างหรือ ขบวนการอย่างหนึ่ง ที่มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ใน โครงสร้างหรือขบวนการนั้น

แผนภาพที่ 2.5 องค์ประกอบของระบบ

2.1.5 รูปแบบการพัฒนากระบวนการสอน

รูปแบบการพัฒนากระบวนการสอน (ISD Models) มีกระบวนการดำเนินงานของงาน (Tasks) ที่อยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ 12 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนด เป้าประสงค์ (Goals) การระบุความแตกต่างระหว่างเป้าประสงค์กับสภาพปัจจุบัน ในการประเมิน ความต้องการประกอบด้วย

- 1.1 การระบุและให้ลำดับขั้นของเป้าประสงค์ที่เป็นไปได้
- 1.2 การระบุข้อขัดแย้ง ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นอยู่กับพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 1.3 การวิเคราะห์ผลของข้อขัดแย้ง
- 1.4 การกำหนดขอบข่ายการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้
- 1.5 การเลือกลำดับก่อนหลังของการกระทำ
- 1.6 การเลือกข้อแทรกแซง (Intervention)

องค์ประกอบของระบบ	ขั้นตอนของระบบการเรียนการสอน			
	Kibler	Kemp	Gerlach and Ely	Dick and Carey
การกำหนดจุดมุ่งหมาย	✓	✓	✓	✓
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม				✓
การวิเคราะห์ผู้เรียน	✓	✓		✓
การวิเคราะห์ผู้สอน				✓
การประเมินผลก่อนการเรียน		✓	✓	
การวิเคราะห์การสอน				✓
การวิเคราะห์เนื้อหา		✓		
การออกแบบเนื้อหา			✓	
การกำหนดเวลาเรียน			✓	
การกำหนดสถานที่เรียน			✓	
การวิเคราะห์กิจกรรม			✓	

2.1.6 ทฤษฎีการเรียนรู้

1. ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานทางจิตวิทยา ปรัชญา และมานุษยวิทยา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการได้มาซึ่งความรู้ และนำมาสร้างเป็นความรู้ของตน Constructivism คือ การที่ผู้เรียนไม่รับเอาหรือเก็บเอาไว้แต่เฉพาะข้อมูลที่ได้รับแต่ต้องเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นจากประสบการณ์เดิม และเสริมขยายตลอดจนทดสอบการแปลความนั้น

2. ทฤษฎี Constructionism เป็นทฤษฎีที่แยกตัวมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) การเรียนรู้ที่ดีไม่ได้มาจากการหาวิธีการที่ดีกว่าครูในการสอน แต่มาจากการให้โอกาสที่ดีกว่าแก่ผู้เรียน ในการสร้างทฤษฎี Constructionism เป็นทฤษฎีการศึกษาพลวัตของการเปลี่ยนแปลง (Dynamics of Changes) โดยเชื่อว่าหากใครจะเรียนรู้

3. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – Directed Learning) โนลส์ กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือไม่ต้องก็ได้) ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ แจกแจง แหล่งข้อมูลในการ

4. การสอนรายบุคคล (Individualized Instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามเอกัตภาพส่วนบุคคล โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำและเป็นทีปรึกษาอย่างใกล้ชิด และจะต้องติดตามผลความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนอยู่เสมอ อย่างสม่ำเสมอ โดยมีการแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบข้อบกพร่องของตนเองด้วยทุกครั้งอย่างทันทีทันใด 2 วิธี

1. การออกแบบการสอนรายบุคคล (Design of an Individualized Instruction) ในการออกแบบการสอนรายบุคคลนั้น จะใช้วิธีการเข้าสู่ระบบ (Systematic Approach) โดยจุดเริ่มต้นของระบบ (Input) จะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ได้จากวิธีการ (Output) จัดระบบได้ 3 ส่วนด้วยกันคือ

- การวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นนี้ประกอบด้วย 3 กิจกรรมคือ กำหนดพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการเรียน แปลพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นออกมาเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และจัดลำดับพฤติกรรมให้เหมาะสม

- การสังเคราะห์ (Synthesis) ขั้นนี้ประกอบด้วย 3 กิจกรรมด้วยกันคือ การหาสมรรถภาพความสามารถของผู้เรียน เลือกสื่อและระบุสื่อ และเลือกวิธีการสอนและกำหนดกิจกรรมการเรียน

- การปฏิบัติงาน (Operation) การนำโปรแกรมออกใช้ ประกอบไปด้วย การใช้โปรแกรมการวัดและประเมินผลโปรแกรม

2. ประเภทของการเรียนการสอนรายบุคคล ได้แบ่งออกหลายประเภท ตามทัศนะของผู้จัดแบ่งเช่น กาย์ และบริกส์ ได้แบ่งประเภทการเรียนการสอนรายบุคคลออกเป็น 5 ประเภท คือ

- แผนการเรียนแบบอิสระ (Independent Study Plans) เป็นการสอนที่ครูกับผู้เรียนตกลงกันเรื่องจุดมุ่งหมายของการเรียน แล้วผู้เรียนศึกษาค้นคว้าให้บรรลุ จุดมุ่งหมายด้วยตนเอง

- ศึกษาด้วยการควบคุมตนเอง (Self - Directed Study) จะมีการตกลงในจุดมุ่งหมายเฉพาะกำหนดเอาใจแต่วิธีการศึกษานั้นเป็นเรื่องของนักเรียนเองครูอาจคอยให้คำแนะนำในกรณีนักเรียนต้องการ และเมื่อนักเรียนผ่านการทดสอบก็ถือว่าใช้ได้

- โปรแกรมผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner - Center Programs) เป็นโปรแกรมการเรียนที่จัดขึ้นมากว้าง ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนโดยมีวิชาแกน วิชาเสริม และวิชาเลือก⁴

การวิจัยด้านการเรียนการสอน คือ การศึกษาหาคำตอบให้แก่ปัญหาหรือคำถามต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้คำตอบที่น่าเชื่อถือต่อ

⁴ทิตินา แคมณี, “การพัฒนาารูปแบบการสอน”,

<<http://www.edu.nu.ac.th>>(16 January 2008).

แปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนครอบคลุมตัวแปร เกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สอน บริบทของการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตของการเรียนการสอน

2.2 องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอน

ความหมายของกระบวนการ หมายถึง “ระบบทั้งหมดของการเรียนการสอนที่ทั้งครูและนักเรียน ร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียน”⁵

การสอน หมายถึง “การสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย”⁶

การเรียนการสอน หมายถึง “กิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกัน เพื่อได้รับประสบการณ์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้”⁷

เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ เป็นวิธีการที่ทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นักการศึกษาเป็นจำนวนมากจึงให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการเรียนการสอน โดยได้มีผู้ที่พยายามศึกษาค้นคว้าเสนอรูปแบบของกระบวนการเรียนการสอนไว้หลายรูปแบบ อย่างไรก็ตามระบบการเรียนการสอนต่าง ๆ ก็ได้แนวคิดเบื้องต้นมาจากระบบการทำงานทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นระบบพื้นฐานอย่างง่าย กล่าวคือ ระบบการทำงานพื้นฐานย่อมประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ตัวป้อน (Input)
2. การดำเนินการ (Process)
3. ผลผลิต (Output)⁸

2.2.1 กระบวนการสอน 6 ขั้นตอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. ขั้นเกริ่นนำ (ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน)
เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เช่น
 1. ร้องเพลง เล่นเกม เล่านิทาน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
 2. บอกเรื่องที่จะเรียน แบ่งกลุ่ม อธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรม

⁵ณรงค์ ธรรมคุณ, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โปรแกรมวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2530), หน้า 24.

⁶เรื่องเดียวกัน.

⁷เรื่องเดียวกัน.

⁸สกล แก้วศิริ, **ทักษะและเทคนิคการสอน**, อ่างแล้ว, หน้า 52.

3. ระดมความคิดของผู้เรียนว่า อยากรู้เนื้อหาเรื่องอะไร แล้วเขียนเป็นแผนผังความคิด (Mind Map) เพื่อใช้วางแผนจัดการเรียนรู้

2. ชั้นประสบการณ์ (ขั้นทำกิจกรรม)

ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนและจัดเป็นชิ้นงาน (Folio) เช่น

1. ทำโครงการที่สนใจ
2. ทดลองปฏิบัติ แล้วสังเกตผลที่เกิดขึ้น และจดบันทึก
3. ศึกษาในห้องเรียน เพื่อสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล และจดบันทึก
4. ศึกษากรณีตัวอย่าง เช่น ฟังนิทาน ข่าว ดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แล้วอภิปราย

แสดงความคิดเห็น และจดบันทึก

3. ชั้นสะท้อนความคิด (ขั้นสร้างความรู้)

เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง จากประสบการณ์การทำกิจกรรม เช่น

1. คิดคนเดียว แล้วรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรม
 2. จับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หลังจากทำกิจกรรม
 3. อภิปรายกลุ่มว่า ได้ความรู้ ข้อคิดอะไรบ้างจากการทำกิจกรรมนั้น
 4. จดบันทึกความรู้ที่ได้เพื่อจะทำชิ้นงาน (Folio)
 5. ผู้เรียนนำเสนอผลงาน (Folio) ที่เกิดจากการทำกิจกรรม
4. ชั้นทฤษฎี (ขั้นสรุปความรู้เป็นความคิดรวบยอด)

เพื่อให้ผู้เรียนสรุปความรู้ของเรื่องเรียนเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการที่ง่ายต่อการจำ เพื่อนำไปใช้ เช่น

1. ครูให้ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม เช่น สรุปผลการทดลอง
 2. ครูเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนสะท้อนความคิดกับทฤษฎี (ความรู้) ในบทเรียน
 3. ครูนำเสนอความรู้ (ทฤษฎี) ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนหรือเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง
5. ชั้นนำไปใช้ (ขั้นนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา)

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแปลงความรู้สู่การปฏิบัติ นำไปใช้ในชีวิตจริง

1. ผู้เรียนอภิปรายว่า จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร
2. ให้ผู้เรียนทดลองทำกิจกรรมโดยใช้ความรู้ที่เรียนมา เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง
3. ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกทักษะเพื่อเพิ่มความชำนาญ
4. ผู้เรียนจดบันทึกผลการนำความรู้ไปใช้ เพื่อจัดทำชิ้นงาน (Folio)

6. ชั้นสรุป (ชั้นสรุปผลการเรียนรู้)

เพื่อให้ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสรุปบทเรียน หรือซักถามข้อสงสัยอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจบบทเรียนนั้น และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน

1. ร้องเพลงสรุปบทเรียน
2. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนอีกครั้งหนึ่ง
3. ผู้เรียนสรุปบทเรียนเป็นแผนผังความคิด
4. ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินชิ้นงาน (Folio) และเก็บในแฟ้มผลงาน⁹

2.2.2 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าครูผู้สอนจะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบใดก็ตาม จะต้องมีการลำดับขั้นตอนในการสอนคล้ายคลึงกัน คือ **ขั้นเตรียมการสอน การเริ่มบทเรียน การกำกับดูแลการสอนและการประเมินผลงาน และกระบวนการทำงาน**

1. ขั้นเตรียมการสอน ในขั้นนี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ

1.1 จุดประสงค์ครูผู้สอนจะต้องแจ้งจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบ

- จุดประสงค์ทางด้านวิชาการ ได้แก่ เนื้อหาและทักษะต่าง ๆ
- จุดประสงค์ทางด้านสังคม ได้แก่ ทักษะการปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ และ

การปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียน

1.2 ขนาดของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มจะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งมีประเด็นที่

จะต้องพิจารณา คือ

- การจับคู่ ควรให้นักเรียนได้เริ่มทำกิจกรรมคู่ เพราะการทำกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวจะไม่มีใครถูกทอดทิ้งออกจากกลุ่ม
- กิจกรรมที่ต้องการทักษะและความคิดที่หลากหลาย อาจจัดกลุ่มให้มีจำนวน

นักเรียนเช่น กลุ่มละ 3 หรือ 4 คน

- ถ้าหากสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนสมาชิกหลายคน คือ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

จะต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

⁹บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, **แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตพวยท์, 2547), หน้า 107 - 109.

เลขทะเบียน	6425450
เลขเรียกหนังสือ	393.21 ก 694 ก ๑1
วันที่	13 ก.ค. 51

19

- การแบ่งกลุ่ม จะต้องคำนึงถึงกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่
- ถ้าหากระยะเวลาในการทำกิจกรรมสั้น ขนาดของกลุ่มที่แบ่งต้องมีขนาดเล็ก
เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม

1.3 การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มอย่างเหมาะสมจะช่วยให้การ
ดำเนินกิจกรรมบรรลุความสำเร็จ ครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดกลุ่มได้ดีที่สุด เพราะรู้จักนักเรียนในชั้นมากที่สุด
และสามารถเตรียมการที่จะช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลุ่ม เช่น นักเรียนที่ต้อง
แยกออกมาสอนเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจจะเป็นักเรียนเก่งหรืออ่อน อย่างไรก็ตามมีแนวทางที่จะ
เสนอแนะดังต่อไปนี้

- การจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างที่จะนำมาจัด
รวมเข้าในกลุ่มเดียวกัน อาจจะเป็นทางด้านภูมิหลัง ความสามารถ วัฒนธรรม เพศ ฯลฯ

- การสับเปลี่ยนกลุ่มของนักเรียน การจะให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยกัน
นานเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ก็มีหลักทั่ว ๆ ไปว่าจะต้องรอให้
กลุ่มได้ทำงานร่วมกันจนบรรลุความสำเร็จ แต่ถ้าหากประสบปัญหาในการทำงานร่วมกันครูผู้สอน
ต้องให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา

1.4 การจัดชั้นเรียน โต๊ะ เก้าอี้ จะต้องดำเนินการให้พร้อมก่อนที่นักเรียนจะเข้าชั้น
เรียนเพื่อความสะดวกและความเป็นระเบียบ การจัดสภาพห้องเรียนจะมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของ
นักเรียน

1.5 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน จะต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ
ที่จะใช้ไว้ให้พร้อม

2. ชั้นเริ่มบทเรียน ในชั้นเริ่มบทเรียนมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1 ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก การทำงานของกลุ่มจะดำเนินไปด้วยดี
เมื่อนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อกันและมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งจะทำให้การจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

2.2 การอธิบายภาระงานครูผู้สอนอธิบายภาระงานที่จะต้องทำให้ชัดเจน เพื่อให้
เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ถ้าสามารถเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ของบทเรียนที่ผ่านมากับ
บทเรียนอยู่และบทเรียนที่จะต้องเรียนต่อไปก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก

2.3 การประเมินความสำเร็จ นักเรียนควรรู้ว่าจะมีวิธีการประเมินผลงานในการทำงาน
กลุ่มอย่างไร ครูผู้สอนและนักเรียนอาจร่วมกันวางหลักเกณฑ์การประเมินในการพิจารณา
ความสำเร็จ เช่น

- เพียงแค่ทำให้สำเร็จ (ตัวอย่างให้ช่วยกันวาดภาพที่ให้เสร็จภายใน 30 นาที)

- ตอบคำถามถูกต้อง (ตัวอย่าง ถ้าทำคะแนนได้ ระหว่าง 90 – 100 จะได้

เกรด เอ)

- เสนอความคิดเห็น หรือการตัดสินใจในชั้นต่ำ (ตัวอย่าง ให้เหตุผลสนับสนุนความเหมาะสมในตำแหน่งของท่านมา 10 ประการ)
- แสดงทักษะทางสังคมที่กำหนดให้ (ตัวอย่าง เตรียมข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า **กลุ่มได้ใช้ทักษะวิจารณ์ในเชิงบวก**ในระหว่างการทำงานร่วมกัน)

2.4 การเสริมสร้างความรับผิดชอบของสมาชิก สมาชิกแต่ละคนจะตื่นตัวและร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานกลุ่ม ถ้าหากว่าสมาชิกได้รู้ล่วงหน้าว่าจะมีการติดตามผลการปฏิบัติงานและทักษะทางสังคมต่าง ๆ ที่แสดงออก วิธีที่จะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่ออาจทำได้โดยเรียกสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตอบในขณะที่ปฏิบัติงานให้มีการเซ็นชื่อรับรองว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ตลอดจนตรวจสอบกระบวนการทำงานในกลุ่ม ฯลฯ

2.5 การระบุพฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ครูผู้สอน และนักเรียนควรร่วมกันระบุพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมที่ต้องการในการกระทำกิจกรรมร่วมกันถ้านักเรียนได้เข้าใจโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาจะมีมากขึ้น และยังเป็นส่งเสริมให้รู้จักใช้ทักษะต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย

3. **ขั้นการกำกับดูแลการสอน** ครูผู้สอนมีหน้าที่จะต้องดูแลนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมของนักเรียนเมื่อนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันครูผู้สอนจะต้องสังเกตความก้าวหน้าของนักเรียน และจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายครูผู้สอนควรมีแบบสังเกตการณ์ เพื่อบันทึกการปฏิบัติงานของกลุ่ม และใช้ข้อมูลดังกล่าวในการติและชมการทำงานของกลุ่ม นอกจากนี้ครูผู้สอนควรรู้ว่า เมื่อใดควรเข้าไปช่วยเหลือนักเรียน และในบางครั้งนักเรียนบางคนอาจมีบทบาทในการช่วยเหลือครูกำกับดูแลพฤติกรรมของเพื่อนด้วย

3.2 ครูผู้สอนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ 2 กรณี คือ

- แนะนำการเรียนทั่วไป เช่น อธิบายคำสั่งอย่างชัดเจน ทบทวนกระบวนการดำเนินงานฝึกทักษะต่าง ๆ ในขณะที่ครูผู้สอนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและช่วยเหลือนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องพยายามค้นหา ทักษะและความสามารถต่าง ๆ ของนักเรียนในกลุ่มต่าง ๆ ออกมาให้มากที่สุดตัวอย่างถ้ามีนักเรียนคนใดคนหนึ่งถามคำถาม ครูผู้สอนอาจไม่ตอบเองแต่ถามคำถามนั้นกลับไปให้นักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มใดก็ได้เป็นคนตอบ

- สอนทักษะการให้ความร่วมมือทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งใน **การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ** ตัวอย่าง ถ้ามีนักเรียนคนใดคนหนึ่งไม่ได้ช่วยเหลืองานของกลุ่ม **นักเรียน** ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มนั้นจะต้องเรียนรู้ที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม **ครูผู้สอน** ควรโยนปัญหาดังกล่าวกลับไปให้กลุ่มพิจารณา และหาทางแก้ไขซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น อย่างไรก็ตามครูผู้สอนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเกินความ **จำเป็น** เพราะนักเรียนจะไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองเท่าที่ควร และอาจคล้อยตามครูผู้สอน

4. ชั้นประเมินผลงานและกระบวนการในการทำงาน

ครูผู้สอนสามารถประเมินความสำเร็จในการทำกิจกรรมของนักเรียนด้านวิชาการ **และทักษะทางสังคม**

4.1 การประเมินผลงานด้านวิชาการ ได้แก่ การประเมินผลความก้าวหน้าและ **ความสำเร็จ**ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง ตัวอย่าง

- ครูผู้สอนสุ่มเลือกนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถาม หรือแลกเปลี่ยน **ความคิดเห็น**

- นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันอภิปรายหลังจากการทดสอบย่อยหรือร่วมกัน **อภิปรายเพื่อแก้ไข**

4.2 การประเมินผลทางด้านสังคมเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า สมาชิกของ **กลุ่ม** ได้ใช้ทักษะทางสังคม อะไรบ้างและอย่างไรการทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพเพียงใด และ **จะต้อง**ปรับปรุงอะไรบ้างและอย่างไร ตัวอย่าง

- เล่าประสบการณ์ให้เพื่อน ๆ ฟังเกี่ยวกับความสำเร็จของกลุ่ม

- อภิปรายและมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องปรับปรุงในการทำงาน **กลุ่มครั้งต่อไป**

บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้ **ครูผู้สอน** รู้จักวางแผนการสอน การเตรียมการ และการเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และ **สอดคล้อง**กับความต้องการตลอดจนความสามารถของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้การจัดการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁰

¹⁰ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2545**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2548), หน้า 282-285.

เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนการสอน **อย่างเป็นระบบ**ที่มีแนวคิดมาจากการจัดระบบการทำงานทั่วไป ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ **ตัวป้อน (Input) การดำเนินการ (Process) และผลผลิต (Output)** แบ่งเป็นระบบการสอน 6 ขั้นตอน คือ **ขั้นเกริ่นนำ ขั้นประสบการณ์ ขั้นสะท้อนความคิด ขั้นทฤษฎี ขั้นนำไปใช้ และขั้นสรุป**โดยมีครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีการสอน **คล้ายคลึงกัน**ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ เริ่มจากการเตรียมการสอน ไปสู่การเริ่มบทเรียน การ **กำกับดูแลการสอน** จนถึงการประเมินผลงานและกระบวนการทำงานตามลำดับ

2.3 ความหมายและขอบข่ายสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.3.1 ความหมายของวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาที่นิยมใช้กันอยู่ในเวลานี้มีอยู่มากมายหลายความหมาย โดยที่ **แต่ละความหมายจะมีที่มาจากปรัชญาการศึกษาที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้**

1. ความหมายของวิชาสังคมศึกษาเน้นเนื้อหาวิชา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี (A subject matter orientation) โดยยึดปรัชญาประจักษ์นิยม (Realism) ซึ่งถือว่าพลเมืองดี และมี **ประสิทธิภาพนั้นควรรู้เกี่ยวกับ โนมตีพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคมและสามารถใช้ระเบียบวิธีการทางสังคมศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้¹¹**

ตัวอย่าง เช่น สังคมศึกษาตามความหมายของเชฟเวอร์ (James P. Shaver, 1967) คือ **“ส่วนของการศึกษาทั่วไปและเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับการเตรียมพลเมืองให้มีส่วนร่วมในสังคมแบบประชาธิปไตย”¹²**

2. ความหมายของวิชาสังคมที่เน้นความสามารถในการปรับตัว และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม (A society-centered orientation) โดยถือตามปรัชญาประสบการณ์นิยม (Pragmatism) และ **ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)** ด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดความสามารถในการ **ตัดสินใจโดยใช้กระบวนการสืบสวนสอบสวน** นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และทักษะ ไปใช้ในการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นอีกด้วย¹³ ตัวอย่างเช่น

¹¹ชัยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, **เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2542), หน้า 5.

¹²เรื่องเดียวกัน.

¹³เรื่องเดียวกัน.

สังคมในทัศนะของ เองเกล (Shirley H. Engle, 1971) ซึ่งมีว่า “จะมีการเน้น **คำถามด้านสังคมที่มีความต่อเนื่องกันเน้นปัญหา และประเด็นที่ใหญ่ และย่อย ซึ่งเยาวชนควรปฏิบัติหรือช่วยให้เขาทำได้ ปัญหาของแต่ละบุคคล และของสังคมจะช่วยให้หลักสูตรมีการผสมผสานอย่างมีเหตุผล**¹⁴”

3. ความหมายของวิชาสังคมศึกษาที่เน้นพัฒนาการสูงสุดของเอกกัตบุคคล (A student-centered orientation) โดยยึดถือตามหลักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) และ **ปรัชญาอัตถภาวะนิยม (Existentialism) ที่ว่าสังคมศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนมีศูนย์กลางและพัฒนาตัวผู้เรียนให้ครบทั้ง** ทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมโดยเน้นให้เข้าใจตนเอง และ **สามารถทำตนเองเพื่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ**¹⁵ ตัวอย่าง เช่น

สังคมศึกษาตามทัศนะของ เบียด (Cherles A. Beard, 1934) คือ

“การสร้างสรรค์บุคลิกภาพที่ดีหลาย ๆ ด้านพร้อมด้วยความรู้ในการปฏิบัติงาน และการสร้างความสามารถในการตัดสินใจและมีความพึงพอใจในการกระทำของตนในสังคมยุคปัจจุบัน”¹⁶

อย่างไรก็ตามโปรแกรมสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยทั่วไปในปัจจุบัน **ก็มิได้ยึดถือตามความหมายใดความหมายหนึ่ง ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแต่จะมีการจัดโปรแกรมที่ผสมผสานทั้ง 3 ความหมายเข้าด้วยกัน กล่าวคือ จะมีการถ่ายทอดความรู้ที่เลือกสรรแล้วว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของคนรุ่นก่อน ซึ่งคนรุ่นนี้ควรยึดถือและนำไปปฏิบัติประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็ คือการนำเอาเนื้อหาและวิธีการในทางสังคมศาสตร์มาใช้และประการสุดท้ายก็คือ การมุ่งพัฒนากระบวนการคิดและความสามารถในการตัดสินใจให้กับผู้เรียน**

2.3.2 ขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

จากความหมายของวิชาสังคมศึกษาที่กล่าวมาแล้วทำให้พอจะมองเห็นเนื้อหา สาระ **ของวิชาสังคมศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาอย่างกว้าง ๆ ว่า จะครอบคลุมถึงวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ เช่น วิชาภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ดาราศาสตร์ แนวทางตามพื้นฐานทางปรัชญาประวัติศาสตร์ จิตวิทยา และสภาพสังคมของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะจัดแบบไหนก็จะต้องมีลักษณะสำคัญร่วมกัน คือ**

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

1. มุ่งให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีการถ่ายทอด อบรม โนมนัติพื้นฐานทางสังคม ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ในทางที่เป็นจริง และอธิบายได้ อันได้แก่ วัฒนธรรม การกระทำของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ กลุ่มสังคมการจัดระบบ และองค์การทางเศรษฐกิจ การจัดระบบ และองค์การทางการเมือง และการปกครอง เสรีภาพ การพึ่งพาอาศัยกัน และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2. มุ่งฝึกฝนเยาวชนให้เกิดทักษะ และค่านิยม โดยมีการถ่ายทอดอบรมทักษะ และค่านิยมพื้นฐานทางสังคม ซึ่งจะหมายรวมถึง การสร้างเจตคติที่ดี และถูกต้อง การรู้จักปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข และการรู้จักแก้ไขปัญหาอย่างมีแผนและขั้นตอน¹⁷

สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคม และความเป็นไปในสังคม ตลอดจนสามารถวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้

ขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะครอบคลุมถึงวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การมุ่งให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีการถ่ายทอด อบรม โนมนัติพื้นฐานทางสังคม และการมุ่งฝึกเยาวชนให้เกิดทักษะ และค่านิยม โดยมีการถ่ายทอด อบรมทักษะ และค่านิยมพื้นฐานทางสังคม

2.4 ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกัน อย่างหลากหลาย การปรับตัวเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิด ความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา
ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังต่อไปนี้

2.1 ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถาม และการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ

2.3 ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

2.4 ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหากลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงานกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับจากอบรมปมนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ เมื่อมองในภาพรวม ๆ แล้วจะ

พบว่าความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมแล้ว มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้นำความรู้ทางจริยธรรมหลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาตนเองและสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข¹⁸

สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนที่ทุกคนต้องเรียนเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดี และมีความเจริญในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการในการจัดการการแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนด้านเจตคติและค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.4.1 สาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 4

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและ การยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของกษัตริย์และอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่ตนนับถือ

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักจริยธรรม คุณธรรมในการควบคุมความประพฤติ สามารถนำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทางศาสนาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นขอบข่ายสาระหลักที่มีแนวคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดยศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม

¹⁸กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**, (กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545), หน้า 1-2.

การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจ ต่อระบบการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะบทบาท และหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขศึกษา และจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทย และหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมด้วยความคิดรวบยอดเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างมีคุณภาพ

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ชุมชน สังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน มีการขัด เกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในฐานะที่เป็นสมาชิกอยู่ร่วมกัน อันมีบรรทัดฐานทางสังคม ทิระบอบ ค่านิยมความเชื่อ ประเพณีทางสังคม สถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคม รวมทั้งสามารถวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม และความเป็นความอยู่ระหว่างสังคมไทยกับสังคม อื่นในโลกเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

นอกจากนี้ผู้เรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะต้องเรียนรู้ และแสวงหา ประสบการณ์ทางด้านระบบการเมือง การปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลกโดยเฉพาะระบบ การเมือง การปกครองของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ ทั้งต้องเรียนรู้และเข้าใจรัฐธรรมนูญอันเป็น กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ระบบการปกครองท้องถิ่น และกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง ในชีวิตของคนไทย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีทางประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมต่อ สังคมอย่างมีเหตุมีผล

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่ามนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มี ความต้องการและความจำเป็นที่ไม่จำกัด ในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มี อยู่อย่างจำกัด

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งในระดับประเทศ ระดับโลก ตลอดจนบทบาทของเทคโนโลยีที่มีต่อการตัดสินใจ ทางเศรษฐกิจมีความสามารถที่จะฉลาดเลือก ประเมิน คิดพิจารณาผลที่เกิดจากทางเลือกและ ตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

ตารางที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ นั้น มีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษาเรื่องราวในอดีต ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์ และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง ของสังคม และของประเทศชาติว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างไร และเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร มีความสามารถในการตีความอธิบายนัยสำคัญของเหตุการณ์ปัญหา และแบบแผนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศและสังคมอื่นจากอดีตมาทำความเข้าใจปัจจุบัน และที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ตารางที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจในเรื่องมิติสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลก ความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในเชิงมิติสัมพันธ์ ทั้งในส่วนของประเทศไทยกับโลกที่เราอาศัยอยู่ มีความสามารถที่จะอธิบายลักษณะตำแหน่งแหล่งที่ แบบแผน และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมคิควิเคราะห์ และตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติและผลกระทบที่มีต่อโลก¹⁹

¹⁹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545), หน้า 16 -18.

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ศ 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ศ 1.1.1 เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาต่าง ๆ ในเรื่องศาสดา หลักธรรม สาวก ผู้สืบทอดศาสนา ศาสนสถาน ศาสนพิธี และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

มาตรฐาน ศ 1.1.2 สามารถเลือกสรรหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 1.1.3 วิเคราะห์กระบวนการฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญา โดยให้รู้การคิดที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันและให้คำปรึกษา แนะนำผู้อื่นได้

มาตรฐาน ศ 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ศ 1.2.1 ตระหนักถึงผลของการกระทำความดีและความชั่วจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารสนเทศ ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และกำหนดคบหา เป้าหมายในการดำรงชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 1.2.2 เห็นความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อจัดความขัดแย้งและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 1.2.3 ศรัทธาและเห็นคุณค่าความสำคัญของการบริหารจิตและเจริญปัญญา และสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 1.3.1 รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีเหตุผล โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคมและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย สังคมโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ๕ 1.3.2 ใช้ภาษาในคัมภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนา และสนับสนุน เผยแพร่แนวปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา

มาตรฐาน ๕ 1.3.3 มีทักษะในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ๕ 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ๕ 2.1.1 ปฏิบัติตนและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย และสังคมโลก

มาตรฐาน ๕ 2.1.2 ปฏิบัติตนตามสถานภาพบทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุขตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

มาตรฐาน ๕ 2.1.3 ตระหนักในความสำคัญของระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทย และนานาชาติ สามารถวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไป

มาตรฐาน ๕ 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ชีความันศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน ๕ 2.2.1 วิเคราะห์การเมืองการปกครองของสังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนำไปสู่ความเข้าใจนโยบายและการประสานประโยชน์ร่วมกัน เห็นความจำเป็นที่จำต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน ๕ 2.2.2 เข้าใจกฎหมายรัฐธรรมนูญและวิเคราะห์มาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ โดยเน้นมาตราที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ฯลฯ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนมีผลต่อฐานะของประเทศและสังคมโลก ปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ๓ 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ๓ 3.1.1 วางแผนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อการผลิต โดยคำนึงถึงปัญหาทางเศรษฐศาสตร์และประโยชน์ที่จะได้รับของบุคคล และสังคมอย่างมีคุณธรรม

มาตรฐาน ๓ 3.1.2 เข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการการเงิน การคลัง การธนาคารและงบประมาณของหน่วยธุรกิจและของรัฐ

มาตรฐาน ๓ 3.1.3 เข้าใจกระบวนการและผลเสียของการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพโดยตระหนักถึงผลประโยชน์ของผู้บริโภค

มาตรฐาน ๓ 3.1.4 เข้าใจระบบสหกรณ์ในการแก้ปัญหาและร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน และประเทศ

มาตรฐาน ๓ 3.1.5 เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

มาตรฐาน ๓ 3.1.6 เข้าใจการใช้เทคโนโลยีและการแข่งขันที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการที่ทำให้ผู้บริโภคมีความได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกบริโภคและสามารถป้องกันสิทธิของผู้บริโภค

มาตรฐาน ๓ 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน ๓ 3.2.1 เข้าใจวิธีการกำหนดค่าจ้างและราคาในระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ กระบวนการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการของสังคมและการเจริญเติบโตของประเทศ

มาตรฐาน ๓ 3.2.2 เข้าใจราคาและปริมาณของอุปสงค์ และอุปทานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการควบคุมราคา ซึ่งมีผลต่อการแจกจ่าย และการจัดสรรในทางเศรษฐกิจ

มาตรฐาน ๓ 3.2.3 เข้าใจแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการเงินระหว่างประเทศปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพึ่งพา การแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์อย่างมีคุณธรรมและรู้เท่าทัน

มาตรฐาน ๓ 3.2.4 เข้าใจว่ารัฐมีหน้าที่จัดหาสินค้าและบริการบางอย่างให้แก่ประชาชน ซึ่งได้มาจากการจัดเก็บภาษีและการกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ

มาตรฐาน ๓ 3.2.5 ตระหนักในหน้าที่ในการเสียภาษีเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ๔ 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุ เป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ๔ 4.1.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างยุคสมัยทางประวัติศาสตร์และตระหนักถึงความสำคัญในความต้องการของเวลา

มาตรฐาน ๔ 4.1.2 เข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ และสามารถใช้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ๔ 4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และความแตกต่างของหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและสากล

มาตรฐาน ๔ 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ๔ 4.2.1 เข้าใจปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อพัฒนาการของมนุษย์ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกในอดีตและปัจจุบัน

มาตรฐาน ๔ 4.2.2 วิเคราะห์ผลกระทบของการสร้างสรรค์พัฒนาการของมนุษยชาติในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ๔ 4.2.3 วิเคราะห์ผลงานของมนุษยชาติที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ตลอดจนแนวทางในการประสานประโยชน์เพื่อสันติภาพของโลก

มาตรฐาน ๔ 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐาน ๔ 4.3.1 สรุปแนวคิดของพัฒนาการประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ๔ 4.3.2 ศึกษากรณีตัวอย่างภูมิปัญญาไทยที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติด้วยความภูมิใจ

มาตรฐาน ๔ 4.3.3 ศึกษาวิเคราะห์ผลงานตัวอย่างของบุคคลสำคัญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ชาติไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ๕ 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และ

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ศ 5.1.1 สังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์เชิงภูมิศาสตร์ ภายใต้สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเฉพาะหรือปรากฏการณ์พิเศษในพื้นที่ประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

มาตรฐาน ศ 5.1.2 เปรียบเทียบและเลือกใช้แผนที่ชนิดต่าง ๆ เครื่องมือ เทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศและนำไปสู่การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ศ 5.1.3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ และนำเสนอ

มาตรฐาน ศ 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน ศ 5.2.1 วิเคราะห์วิกฤตการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับประเทศและโลก วิธีการ มาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาในประเทศและระหว่างประเทศ บทบาทขององค์กร และการประสานความร่วมมือทั้งในและนอกประเทศ กฎหมายเฉพาะเรื่อง กระบวนการประเมินทางเลือกและตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ศ 5.2.2 เข้าใจกระบวนการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่มีลักษณะพิเศษหรือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละพื้นที่ในประเทศและโลก และการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน ภาคภูมิใจ และดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางสังคม ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมของไทย

มาตรฐาน ศ 5.2.3 ตระหนักและรู้วิธีการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาเฉพาะกรณี และความพยายามของมนุษย์ในการแก้ปัญหาสังคมทั้งระดับประเทศและโลก ติดตาม เลือกรับข่าวสารจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและโลก

มาตรฐาน ศ 5.2.4 มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีกระบวนการแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงาน ปฏิบัติตนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม²⁰

2.4.2 ความสำคัญสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรพระพุทธศาสนา

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาชีวิตสภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องพระพุทธศาสนามี **ทฤษฎี**และวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ยืดหยุ่นทางสายกลาง พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนา **ศรัทธา**และปัญญาที่ถูกต้อง วิเคราะห์สังคัมขมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อน **พระพุทธเจ้า** พุทธประวัติ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านการตรัสรู้ และการก่อตั้ง **พระพุทธศาสนา** ชาดก เรื่องเวสสันดรชาดกวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง **ในวันธรรมสวนะ**และเทศกาลสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน **พระพุทธศาสนา** มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัย (วิเคราะห์ ความหมายและคุณค่าของพุทธะ) อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) : ขันธ์ 5 – นามรูป, สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) : หลักธรรม – นิยาม 5 วิดก 3 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : กาวานา 4, มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : พระสัทธรรม 3 ปัญญาวิเศษธรรม 4 พละ 5 อุบาสุทธธรรม 5 มงคล 38 ในเรื่องสงเคราะห์บุตร **สงเคราะห์ภรรยา** และสันโดษ พุทธศาสนสุภาษิต คือ จิตตัตถิ หนุตถิ สุขาวหิ (จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้) น อัจจาวัง ปุชิตา ทสุขนุติ (บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขื่น ๆ ลง ๆ) นตถิ โลเก อนุนทิตโต (คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก) โภธ นตวา สุขัง เสติ (ฆ่าความโกรธได้ย่อมอยู่เป็นสุข) พระไตรปิฎก วิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก การครองตนเป็น **พลเมืองที่ดี** ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ ภพภูมิ การบริหารจิตและการเจริญปัญญา สวคมนต์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา สวคมนต์แปลและแผ่

²⁰ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**, อ้างแล้ว, หน้า 11–27.

เมตตา ผักบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ และวิธีคิดแบบอยู่ในขณะปัจจุบัน ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระอัสสชิ พระกิสาโคตรมี เถรี พระนางมัลลิกา และหมอชิวก โกมารกัจ ชาวพุทธตัวอย่าง พระนาคเสน-พระยามิถินท์ สมเด็จพระวันรัต (สง เขมจารี) พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต สุชีพ ปุญญานุภาพ หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องการเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็นนักรบที่ดี การศึกษาเรื่องคุณสมบัติของทายกและปฏิคาหก การรักษาศีล 8 การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ การเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศเบ็องบนในทศ 6 การเข้าค่ายพุทธธรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ศาสนพิธี เรื่องประเภทของศาสนพิธี ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบ น้ำฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปาวรณา ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่าง ๆ มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ เรื่องการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุในโอกาสต่าง ๆ สัมมาพระพุทธรูปกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธรูปกับการศึกษาที่สมบูรณ์

เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และรักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมโดยส่วนรวม

ผลการเรียนรู้สาระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รู้ และเข้าใจ ประวัติความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาคค หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจิตและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีสัมมาพระพุทธรูปกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา มีความเข้าใจว่าพระพุทธศาสนามีคำสอนและวิธีการที่เป็นสากล มีข้อปฏิบัติยึดทางสายกลาง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีหลักคำสอนเชื่อมโยงกันได้กับศาสตร์สมัยใหม่ เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัย มินิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น มุ่งมั่นประพฤติ ปฏิบัติ

คนคาบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ และวิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ศึกษาวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาชีวิตสภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักการวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์ พุทธประวัติ วิเคราะห์พุทธประวัติ ด้านวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา ซาคก เรื่องมโหสถชาคก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานในท้องถิ่น

พุทธธรรม เกี่ยวกับ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระรัตนตรัย (วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของธรรมะ) อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) :ขันธ 5 – โลกธรรม 8 ,สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) :กรรมนิยาม – กรรม 12 มิจฉาวณิชา 5,นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : วิมุตติ 5,มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : อปริหานิยธรรม 7 ปาปนิยธรรม 3 ทิฏฐธัมมิกัตถตสังวัตตนิคกรรม 4 โภคอาทิยะ 5 อริยวัชเช 5มงคล 38 ในเรื่องเมื่อถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมอง จิตเกษม พุทธศาสนสุภาษิต คือ ปฎิรูปการี ชูรวาอุฏฐาตา วินุทเต ธนั (คนขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้) วายเมแถว ปุริโส ยาว อตุลสสุ นิปปทา (เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ) สนตุฎฐี ปรมั ธนั (ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง) อณาทานั ทุกขั โลก (การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก) พระไตรปิฎก วิเคราะห์สังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก คนครองเรือนที่ร้ายและที่ดี 10 ประเภท ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ โทธิปิถยิยธรรมวสนา-บารมี การบริหารจัดการและเจริญปัญญา สวคมนตรีแปลและแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และวิธีคิดแบบวิเศษวาทศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระอนุรุทธะ พระองคุลิมาล **พระธัมมทินนาเถรี** จิตตคหบดี ชาวพุทธตัวอย่าง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระธรรมโกศาจารย์(ปัญญาันทภิกขุ) ดร.เอ็มเบคการ์ หน้าที่ชาวพุทธ การ **บรรพชาอุปสมบท**ในพระพุทธศาสนา ประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท การบวชเป็นแม่ชี **ธรรมจารีณี**หรือ เนกขัมมนารี การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์และธรรมศึกษา การปลูกจิตสำนึก **และการมีส่วนร่วม**ในสังคมพุทธ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครอง **ตามหลักทศเบื่องล่าง**ในทศ 6 การเข้าค่ายพุทธธรรมเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดง **ตนเป็นพุทธมามกะ** มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ เรื่องการแสดงความเคารพตาม **หลักพุทธศาสนาต่อพระรัตนตรัย** ปุชณียสถาน ปุชณียวัตถุ ปุชณียบุคคล การปฏิสังขารตามหลัก **ปฏิสังขาร 2** ศาสนพิธี เรื่องความหมายความสำคัญคคิธรรมในพิธีกรรม บทสวดมนต์ของนักเรียน **งานพิธี** คุณค่าและประ โยชน์พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท เครื่อง **อัฐบริวาร** สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับ **การเมืองและสันติภาพ**

เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และรักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา **ประพฤติปฏิบัติ**เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนเอง และ **สังคม** โดยส่วนรวม

ผลการเรียนรู้สาระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ หลักธรรม **ทางพระพุทธศาสนา** พุทธศาสนิกชน พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก **ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา** ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาคค หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ **และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ** ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทาง **พระพุทธศาสนา** ศาสนพิธี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา มีความเข้าใจว่า **พระพุทธศาสนามีคำสอน** และวิธีการที่เป็นสากล มีข้อปฏิบัติยึดทางสายกลาง เพื่อการอยู่ร่วมกัน **อย่างสันติสุข** มีหลักคำสอนเชื่อมโยงกันได้กับศาสตร์สมัยใหม่ เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระ **รัตนตรัย** มีนิสัยดีเห็นคุณค่าและอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น มุ่งมั่นประพฤติ ปฏิบัติ **ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา**เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และ **วิธีคิดและวิถีชีวิต**อย่างมีสติสัมปชัญญะ ประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามา **ใช้เพื่อพัฒนาตน** สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ศึกษาวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหา **ชีวิตสภาพแวดล้อม** เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ **ตระหนักและเห็นคุณค่า**ในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่อง พระพุทธศาสนา **เป็นศาสตร์**แห่งการศึกษา พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา **พระพุทธศาสนา**ฝึกคนไม่ให้ประมาท พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและสันติภาพแก่บุคคล **สังคม** และโลก พุทธประวัติ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ด้านการบริหารและธำรงรักษา **พระพุทธศาสนา** วิเคราะห์ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกคนได้อย่างสูงสุด พระพุทธศาสนากับการพัฒนาแบบยั่งยืน ชาดก เรื่อง มหาชนกชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศึกษาและ **วิเคราะห์**หลักธรรม อภิปรายผลที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศึกษาวิเคราะห์ **หลักธรรม** คติธรรม อภิปรายผลที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ ศึกษา วิเคราะห์ **ผลงาน**ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัย (วิเคราะห์ **ความหมาย**และคุณค่าของสังฆะ) อริยสัง 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) : ชั้น 5 – จิต เจตสิก, สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) : ธรรมนิยาม – ปฏิจสงมุปบาท นิเวศ 5 อุปทาน 4 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : **นิพพาน**, มรรค(ธรรมที่ควรเจริญ) : อธิปไตย 3 สาราณียธรรม 6 ทศพิธราชธรรม 10 วิปัสสนาญาณ 9 มงคล 38 ในเรื่องความเพียรเผากิเลส ประพฤติพรหมจรรย์ เห็นอริยสังบรรลุนิพพาน พุทธศาสน **ศุภนิมิต** คือ ราชา มุขี มนุสฺसानิ (พระราชาเป็นประมุขของประชาชน) สติ โลกสุมิ ชาโคโร (สติเป็น **เครื่อง**ต้นในโลก) นคติ สนฺปรี สุขี (สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี) นิพพานี ปรมี สุขี (นิพพานเป็นสุข **อย่างยิ่ง**) พระไตรปิฎกวิธีการศึกษาและค้นคว้าพระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก มหาสา **โลปมสูตร** ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ ฉานสมบัตติ – ผลสมบัตติ – นิโรธสมบัตติ สัมมัตตะ – มิจฉา **คะ** การบริหารและเจริญปัญญา สวคมนตรีแปลและแผ่เมตตา วิธีการปฏิบัติและประโยชน์ของการ **บริหาร**จิตและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาฐาน นำวิธีการบริหาร **จิต**และเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อุณหภูมิชีวิตและสังคม พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธี **คิด**แบบ โยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธี ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ใน **ชีวิต**ประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาเรื่องพระอานนท์ พระปฎาจาราเถรี **อุพสุภิตา**สุมนมาลาการ ชาวพุทธตัวอย่าง เรื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ **โพธิญาณ**เถร(ชา สุภโท) พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต) อนาคาริก ธรรมปาละ หน้าทีชาวพุทธ เรื่อง

วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุในฐานะพระนักเทศน์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิทยากรพระวิปัสณาจารย์ และพระนักพัฒนา วิเคราะห์บทบาท และหน้าที่ของอุบาสก อุบาสิกา ที่ดีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน วิเคราะห์เกี่ยวกับการปกครองคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัท ในสังคมไทยการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวตามหลักทศเบื้องหลังในทศ 6 การเข้าค่ายพุทธธรรมการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ เรื่อง การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและโลก การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุทางกาย วาจา วาจา ศาสนพิธี เรื่อง บุญพิธี ทานพิธีกุศลพิธี วิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาแบบยั่งยืน

เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และรักการเรียนพระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนเอง และสังคมโดยส่วนรวม²¹

2.5 ความหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ครูพระ หมายถึง พระภิกษุที่มีความเต็มใจที่จะสมัครเข้ามาทำหน้าที่ผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียน และต้องผ่านการคัดเลือกให้เข้าโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากที่ประชุมคณะกรรมการคัดเลือกครูพระฯ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ และได้รับการถวายความรู้ขั้นตอน วิธีการตามหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาแล้ว และจำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในตำบลเดียวกันกับโรงเรียนที่ทำการสอน หรืออยู่ในตำบลใกล้เคียงที่สามารถเดินทางไปทำการสอนในโรงเรียนได้

การสอนศีลธรรม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีมาตรฐานการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำ หลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

²¹ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549**, อ้างแล้ว, หน้า 104 - 117.

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนาพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข

โรงเรียน ในที่นี้หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด คือ มีห้องจริยะ เพื่อให้ครูพระปฏิบัติการสอน ได้อย่างสะดวก เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในตำบลที่มีครูพระที่ ได้รับการคัดเลือกเข้ามาสอน และ/หรือเป็นสถานศึกษาที่มีพระสอนอยู่ก่อนแล้วและพระรูปนั้น ได้รับการคัดเลือกเข้า โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

นักเรียน ในที่นี้หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ครูที่เลี้ยง ในที่นี้หมายถึง ครูในสถานศึกษา ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือ ได้รับการคัดเลือกจากสถานศึกษาของตนเองให้รับผิดชอบดูแลและดำเนินการ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน²²

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรพระพุทธศาสนาเป็นสาระที่ฝึกปฏิบัติและสร้างความคิดรวบยอด เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.6 กระบวนการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือกำเนิดขึ้น และเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนใน โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติธรรมและปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา และปลูกฝังนักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และนำความรู้และ

²²มณีรัตน์ โชติวุฒาภกร, “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยใช้การพัฒนาจริยธรรมแบบธรรมชาติ”,

คุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข โดยมีกระบวนการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังต่อไปนี้²³

1. การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนในโรงเรียน

นับจากเริ่มต้นของการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เริ่มในปี พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกโรงเรียนสำหรับพระสอนศีลธรรม ดังต่อไปนี้

1. เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท **โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอและจังหวัดตามลำดับ ดังต่อไปนี้**

1.1 เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถีมุทิตาในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้น ๆ

1.2 เป็นโรงเรียนที่อยู่ในตำบล อำเภอ จังหวัดที่มีความเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบื้องต้นของนักเรียน นักศึกษาสูง และหรือโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องร่วมแก้ปัญหาเชิงพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา

1.3 เป็นโรงเรียนที่มีห้องจริยศึกษาที่พระสามารถใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทาง **พระพุทธศาสนาสามารถจัดกิจกรรมที่นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต**

1.4 เป็นโรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

2. เขตการศึกษาประกาศผลการคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม

3. เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือก และชี้แจงวัตถุประสงค์ตลอดจน **แนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระเข้าสอนในแต่ละช่วงชั้น**

4. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอน **ในโรงเรียน และประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ**

5. การจัดให้พระสอนในโรงเรียนสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ **การศึกษาผู้บริหารการศึกษาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาตามความเหมาะสม โดยพระ 1 รูป อาจเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า 1 โรงเรียนขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นไปได้ของพระ**

²³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, **คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มรรคถ้ำนา, 2551), หน้า 5-14.

2. การรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การดำเนินการรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ผ่านมาที่เริ่มในปีงบประมาณ 2548 มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. กรมศาสนากำหนดจำนวนพระในการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัด และระดับการศึกษาในสถานศึกษา
2. กรมการศาสนาประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ
3. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำใบสมัครตามที่แนบท้ายประกาศการรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
4. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัคร ตรวจสอบ เอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัครเพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด
5. เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 5.1 คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของกรมการศาสนา
 - 5.2 ในกรณีที่ผู้สมัครเกินจำนวนที่กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสสูงทางสมณศักดิ์ เป็นประธาน และเจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการจังหวัดผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้
 - 1) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้น ๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
 - 2) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
 - 3) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ผ่านการอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาตามมติมหาเถรสมาคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการหากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
 - 4) เมื่อพิจารณาตามข้อ (1) ถึง (3) แล้วยังไม่ครบตามจำนวนที่ประกาศใ้อยู่ในคู่มือของคณะกรรมการฯ

6. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำประกาศผลการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละจังหวัด

7. ผู้สมัครรายงานตัวโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำทะเบียนประวัติ และแจ้งพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

3. ภารกิจตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1. เป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีคาบสอนอย่างน้อย 2 คาบต่อสัปดาห์
2. เป็นผู้สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม
3. เป็นผู้สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม
4. เป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
5. เป็นผู้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และเป็นผู้นำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
6. เป็นครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
7. เป็นผู้อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจฯ
8. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ และบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน

4. ระเบียบปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1. พระสอนศีลธรรมที่ออกสอนในสถานศึกษาตาม โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในส่วนวิทยาเขตเชียงใหม่ ต้อง ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำวิทยาเขตเชียงใหม่
2. พระสอนศีลธรรมต้องนุ่มน้อมให้เรียบร้อยเป็นปริมณฑล ทั้งในเวลาเดินทางไปสอนในขณะสอนและในเวลาเดินทางกลับวัด
3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ห้ามนำซองผ้าป่า กรฐินหรืออบกบุญเรียไรในโรงเรียน
4. พระสอนศีลธรรมไม่ควรไปคลุกคลีหรือสนิทสนมกับคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ในโรงเรียนนั้น ๆ มากเกินไป จนทำให้ทุกฝ่ายสูญเสียความเป็นกลาง
5. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ก้าวก่ายงานของคณะครู อาจารย์หรือผู้บริหารของโรงเรียนนั้น ๆ

6. พระสอนศีลธรรม ต้องไม่นำวิชาโหราศาสตร์ หรือไสยศาสตร์ไปชี้หน้า หรือขยายผลอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการมอมเมาเยาวชน

7. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ชี้หน้าให้นักเรียนไปเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนที่วัดตามลำพัง หรือเป็นการเฉพาะยกเว้นแต่เป็นกลุ่ม เป็นคณะ หรือไปทั้งห้องเรียน

8. ในการเข้าห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ ดังนี้

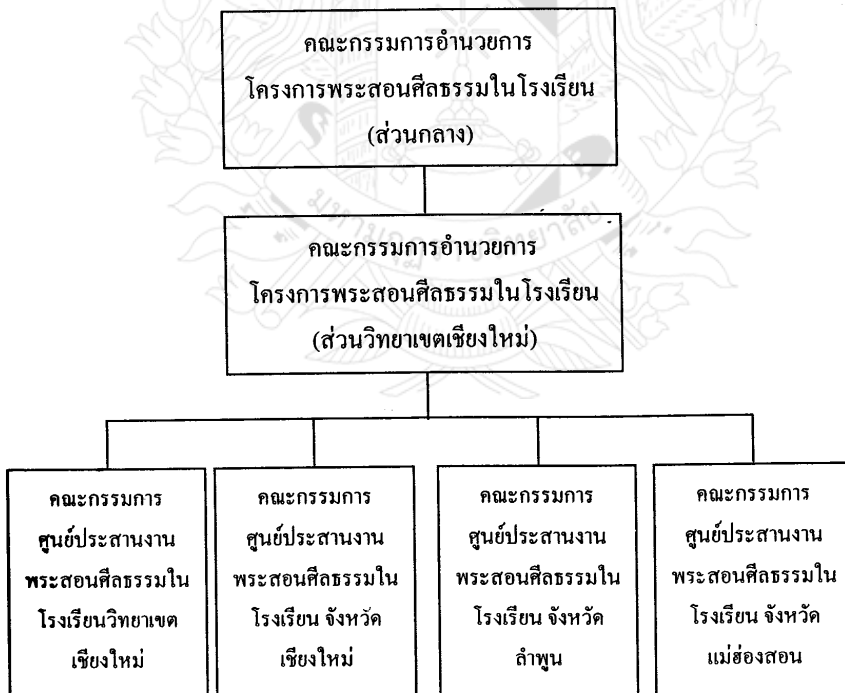
8.1 ถ้าอยู่ในห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ โดยดูความเหมาะสมและระเบียบที่โรงเรียนนั้น ๆ ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว

8.2 ถ้าอยู่ในห้องจริยะ ให้นักเรียนกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง ทั้งตอนเข้าเรียน และเลิกเรียน

ขอให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูปได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ เพื่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของพระสงฆ์ไทย และเพื่อความดำรงคงมั่นแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

5. โครงสร้างการบริหาร

แผนภาพที่ 2.6 โครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

6. บทบาทหน้าที่ของผู้สนับสนุนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เพื่อให้การดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จึงกำหนดบทบาทผู้สนับสนุนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. เจ้าคณะจังหวัด

- 1.1 เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดเชียงใหม่
- 1.2 เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนพระให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3 เป็นประธานกรรมการในการรับสมัคร และคัดเลือกครูพระสอนศีลธรรม
- 1.4 ประกาศผลการคัดเลือกครูพระสอนศีลธรรม
- 1.5 แต่งตั้งพระปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน
- 1.6 ติดตามการปฏิบัติหน้าที่การสอนพระสอนศีลธรรม เมื่อพระสอนศีลธรรมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การสอนได้ ให้พิจารณารับสมัคร และคัดเลือกพระปฏิบัติหน้าที่การสอนแทนให้เป็นไปตามจำนวนที่กำหนด
- 1.7 รับรายงานผลการดำเนินงานการประเมิน โครงการและร่วมแก้ไขปัญหาของพระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ว่าราชการจังหวัด

- 2.1 เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดฝายฆราวาส
- 2.2 เป็นที่ปรึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.3 รับรายงานผลการดำเนินงาน การประเมิน โครงการ และให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้พระปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ

3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตจังหวัดเชียงใหม่

- 3.1 เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยในการประสานงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน
- 3.2 เสนอมหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนวิทยาเขตเชียงใหม่

3.3 จัดอำนาจความสะดวก สนับสนุน แก้ปัญหา ประเมินผล โครงการเพื่อให้พระ
ปฏิบัติหน้าที่การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำ
จังหวัดทั้ง 3 จังหวัด

3.5 สํารวจข้อมูลพระสอนศีลธรรม คัดเลือกและแต่งตั้งพระตามจำนวนที่กำหนด
ในแต่ละจังหวัด

3.6 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.7 จัดทำทะเบียนประวัติพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.8 จัดทำบัตรประจำตัวพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.9 จัดทำเกียรติบัตร การผ่านการอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.10 จัดทำประกาศผลการคัดเลือก

3.11 จัดทำคำสั่งแต่งตั้งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเสนอต่อเจ้าคณะภาค เจ้าคณะ
จังหวัดเจ้าคณะอำเภอ (แล้วแต่กรณี)

3.12 จัดประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างมี
**ประสิทธิภาพของพระร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่
เลี้ยงในจังหวัด**

3.13 ดำเนินการเบิก – จ่ายเงินอุดหนุนเป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.14 ของบประมาณอุดหนุนพระ วางแผนการใช้งบประมาณ และจัดสรรงบประมาณ
ตามโครงการพระสอนศีลธรรม

3.15 ประสานงานและสนับสนุนทุกส่วนราชการในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การ
ดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.16 สนับสนุน อำนาจความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมในการปฏิบัติหน้าที่การ
สอนในโรงเรียนตามความเหมาะสม

3.17 ประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมก่อน ระหว่างและสิ้นสุดโครงการและ
รายงานผลการประเมินโครงการ

3.18 จัดทำรายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใน
**ภาพรวมของจังหวัดและเขต ทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการและหลังสิ้นสุด
โครงการ จำนวน 1 เล่ม นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง**

3.19 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. สำนักงานพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน

4.1 เป็นที่ปรึกษาแก่พระสอนศีลธรรมในดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการนำหลักธรรม สาระการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตของนักเรียน

4.2 ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมในการปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนตามความเหมาะสม

5. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา

5.1 ร่วมกับคณะกรรมการในการคัดเลือกพระสอนศีลธรรม และคัดเลือกสถานศึกษา

5.2 แจ้งสถานศึกษาให้เตรียมความพร้อมและสนับสนุน ในการรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งด้านครูพี่เลี้ยงและอื่น ๆ ตามเห็นสมควร

5.3 มอบหมายภารกิจให้ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกับผู้รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน นิเทศการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และร่วมแก้ไขปัญหาลดจนพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม

6. ศึกษานิเทศก์

6.1 ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด และคณะสงฆ์ วางแผนการนิเทศการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

6.2 นิเทศการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

6.3 ร่วมประชุมพระสอนศีลธรรมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

6.4 ร่วมรายงานผลการนิเทศ ให้คณะกรรมการอำนวยการส่งเสริม โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนวิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

6.5 ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

6.6 จัดทำรายงานผลการ นิเทศเสนอต่อ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการอำนวยการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนวิทยาเขตเชียงใหม่ และคณะสงฆ์เมื่อสิ้นภาคเรียน

6.7 ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการ

7. สถานศึกษาที่รับพระสอนศีลธรรม

- 7.1 อำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม
- 7.2 จัดคาบการสอนให้พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม
- 7.3 ปฏิรูมนิเทศพระสอนศีลธรรมในเรื่องคาบการสอน การปฏิบัติการสอน **บูรณาการ** การสอนตลอดจนบทบาทพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา
- 7.4 จัดครูพี่เลี้ยงเพื่อช่วยเหลือพระสอนศีลธรรม ทั้งในด้านบูรณาการการสอน การ **ปกครองชั้นเรียน** การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
- 7.5 หากมีความเป็นไปได้ให้จัดห้องจริยธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้จัดกิจกรรม **การเรียนรู้**
- 7.6 อำนวยความสะดวกแก่ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาในการนิเทศพระใน **สถานศึกษา**
- 7.7 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม **และเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการ**
- 7.8 เมื่อพบปัญหาให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา และหรือรายงานให้เขตพื้นที่การศึกษา **ทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา**

8. ครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา

- 8.1 ร่วมกับพระสอนศีลธรรมในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 8.2 เป็นพี่เลี้ยงแก่พระสอนศีลธรรม เพื่อให้การนำหลักธรรมตามหลักพระพุทธ **ศาสนาสู่วิถีชีวิต**ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามนโยบายของ **รัฐบาล**
- 8.3 เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือพระ ในด้านบูรณาการการสอน การปกครองชั้นเรียน **การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง**
- 8.4 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม **และเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการ**
- 8.5 เมื่อพบปัญหาให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา และหรือรายงานผู้บริหารสถานศึกษา **เพื่อร่วมแก้ไขปัญหา**

7. การนิเทศและการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระ

1. การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สถานศึกษาร่วมกับ **ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา พระสงฆ์ในพื้นที่ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** ร่วมกันวางแผนการนิเทศ โดย

1.1 นิเทศการสอน

- ศึกษา นิเทศก์และพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ นิเทศการสอนในสถานศึกษาภาคการ
เรียนละ 2 ครั้ง

- ครูที่เลี้ยง/ผู้บริหารสถานศึกษา นิเทศการสอนในสถานศึกษา ภาคการเรียนละ 2
ครั้ง

- นิเทศการสอนโดยการจัดประชุมพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

- พระสอนศีลธรรม จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน เดือนละ 1 ครั้ง

1.2 ประชุมระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการ
สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ครั้ง หรือตามความเหมาะสม

1.3 ศึกษา นิเทศก์รายงานผลการนิเทศให้คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนั้น ๆ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.4 คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมโรงเรียน ในแต่ละจังหวัด
ประชุมเพื่อพิจารณาช่วยเหลือ สนับสนุนและหรือแก้ปัญหา แล้วรายงานผลให้มหาวิทยาลัย ภาค
เรียนละ 1 ครั้ง

1.5 จัดทำรายงานผลการนิเทศเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ โครงการพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนส่วนวิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัย เมื่อสิ้นภาคเรียน

2. การพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระ

คณะกรรมการอำนวยการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต
เชียงใหม่ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ จัดประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพในการ
จัดการเรียนการสอนแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พนมวรรณ วุฒิสาร ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครู
สังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า **สภาพการจัดทำแผนการสอน**
ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้แนวคิดในการจัดทำแผนการสอนมาจากการศึกษาหนังสือ และเอกสาร
ทางวิชาการ การเตรียมการทำแผนการสอนจะกำหนดจุดประสงค์รายวิชาก่อนเป็นอันดับแรก และทำ
แผนการสอนเฉพาะบางจุดประสงค์การเรียนรู้เท่านั้น ส่วนใหญ่จะทำล่วงหน้า 1 สัปดาห์

สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสังคมส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่
เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยน
กิจกรรมไปตามความสนใจของผู้เรียน

สภาพการเลือกใช้เทคนิควิธีการสอน ครูสังคมส่วนใหญ่เลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหา **จุดประสงค์รายวิชา** และความต้องการของผู้เรียน โดยเทคนิควิธีการสอนที่ใช้มากที่สุดคือ การสอน **แบบตั้งคำถาม** แบบอภิปรายและการสอนแบบการมีส่วนร่วม

สภาพการวัดผลประเมินผล ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่วัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอน **ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** โดยเน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้าน **ทักษะพิสัย**และจิตพิสัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียนมากที่สุด

สภาพการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการเลือก **สื่อประกอบการเรียนการสอน** คือ เลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา เหมาะสมกับเทคนิควิธีการสอน **และเหมาะสมกับผู้เรียน** จุดประสงค์การใช้สื่อก็เพื่อช่วยขยายความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ให้นักเรียน **มีส่วนร่วม**ในการเรียนการสอนและเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน²⁴

พระราชรัตนมงคล²⁵ ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม **ในโรงเรียน**เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร พุทธศักราช 2546 ใน 4 **ด้าน** คือ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการวัดผลและ **ประเมินผล** และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามตัวแปร **อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน ระดับชั้นที่สอน สถานที่ตั้งของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน ตลอดจนรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะ**เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูพระ **สอนศีลธรรมที่ลงทะเบียนไว้ที่กรมศาสนาและปฏิบัติงานสอน**ในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร **พุทธศักราช 2546** จำนวน 147 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบ **มาตราส่วนประมาณค่า** สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย **ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าซี (Z – test) และการทดสอบค่าเอฟ (F – test)**

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

²⁴พนมวรรณ วุฒิสาร, “สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ **ครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา**ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2544, 131 หน้า.

²⁵พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิตสาร), “**ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม**เกี่ยวกับการ **ปฏิบัติงานสอน**ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร”,

<<http://student.swu.ac.th/gs481060076/abstractthai.htm>>(12 October 2008).

1. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนโดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีต่อการปฏิบัติงานสอนตามตัวแปร ปรากฏผลดังนี้

2.1 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2.2 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีระดับชั้นที่สอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีที่ตั้งโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.6 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประเภทของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานสอนดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร หลักสูตรไม่ครบทุกชั้นเรียน

3.2 ด้านการเรียนการสอน เวลาในการเรียนค่อนข้างน้อยไม่เหมาะสมกับหลักสูตร

3.3 ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ หนังสือที่ใช้เนื้อหายังไม่ครอบคลุมกับหลักสูตร

3.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล ครูพระสอนศีลธรรมยังไม่มีเอกภาพในการวัดผลประเมินผล เพราะต้องนำผลไปรวมกับวิชาอื่น

4. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานสอนดังนี้

4.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร ควรจัดพิมพ์แบบเรียนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่

4.2 ด้านการเรียนการสอน ควรเพิ่มเวลาในการเรียนให้มากกว่าเดิม

4.3 ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับหลักสูตร

4.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล ควรเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่าการวัด

ความรู้ด้านวิชาการ

พระพรหมพงศ์ แก้วสวัสดิ์ ได้ศึกษาสมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนา ในด้านการเรียนการสอน การดำเนินการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่ทำการสอนในปีการศึกษา 2544 จำนวน 10 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการคำนวณค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านการเตรียมการสอน โดยการวางแผนการสอนใช้จำนวนคาบเป็น **ตัวกำหนด**เนื้อหา มีการกำหนดจุดประสงค์ของการสอน และใช้ความคิดรวบยอดจากหนังสือเรียน **คู่มือครู**เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กำหนดเนื้อหาที่สอนโดยเรียงตามลำดับจากง่ายไป **พหุภาค**และจัดตามความเหมาะสมกับเวลาที่สอน รวมถึงลักษณะของผู้เรียนและมีความสัมพันธ์กับ **สื่อการสอน**วิธีการสอนและประเมินผล

2. สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอน

2.1 การนำเข้าสู่บทเรียน

ครูบรรพชิตมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียน การกระตุ้น และเร้าความสนใจ **ของนักเรียน** โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาหรือถ้อยคำเร้าความสนใจ แสดงท่าทาง และการสนทนาซักถาม

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูบรรพชิตมีการบอกวัตถุประสงค์ของเรื่อง มอบงานให้นักเรียนค้นคว้าและเขียน **รายงาน** เปิดโอกาสให้อภิปรายและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความสนใจและช่วยเหลือ **นักเรียน**ในห้องเรียนอย่างทั่วถึง

2.3 การสรุปบทเรียน

ครูบรรพชิตมีการสรุปบทเรียนเมื่อสิ้นสุดการสอนทุกครั้ง และเปิดโอกาสให้นักเรียน **สรุป**เนื้อหาบทเรียนร่วมกัน

3. สมรรถภาพด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

ครูบรรพชิตมีความสามารถในการสื่อการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนกระดาน **คำและรูปภาพ**

4. สมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผล

ครูบรรพชิตมีการทดสอบนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง และแบบทดสอบโดยวัดตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย เลือกใช้เครื่องมือ วัดผลและประเมินผลทางการเรียน ได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์²⁶

พระสุทิน สีธโร ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสารภีวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่พบว่า

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา พบว่า ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 90 สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ
2. การทำงานของกลุ่มนักเรียน โดยการใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม มีโอกาสเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและนำไปปฏิบัติได้จริง
3. ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ช่วยให้เกิดความสนุกสนานและเกิดความผ่อนคลาย มีความหลากหลาย เพิ่มทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มควบคู่กับผลงาน มีความเหมาะสมกับเนื้อหา เวลา ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนด้านผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ และค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกคิด ฝึกทำ และปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน²⁷

พระครูเชษฐ เจริญสุข ได้ศึกษา เจตคติของผู้ปกครองตอบบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองตอบบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้ปกครองมีระดับเจตคติตอบบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผู้ปกครองมีระดับเจตคติตอบบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผู้ปกครองมีระดับของเจตคติในระดับมาก หรือมีเจตคติในด้านดีต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูพระเอง ในด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม

²⁶พระพรษาพงศ์ แก้วสวัสดิ์, “สมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2545, 119 หน้า.

²⁷พระสุทิน สีธโร, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสารภีวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2546, 116 หน้า.

วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาตลอดถึงชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม²⁸

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่าการศึกษาการจัดการเรียนการสอนของผู้ที่ทำการวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมกับ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล ในการศึกษาดังกล่าวผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาการสอนของครูพระ รวมถึงความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูพระ ผู้เรียน และผู้ปกครอง โดยระดับความคิดเห็นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ของสถานศึกษา วุฒิการศึกษาของครูพระ และระดับการศึกษาของผู้เรียน

2.8 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ ครูพระจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้จัดทำคู่มือในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยกำหนดกระบวนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมตัว ด้านการนำเข้าสู่บทเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล²⁹ เพื่อให้ครูพระใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

นอกจากนั้นจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า นอกจากกระบวนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน 4 ด้านที่กำหนดขึ้นโดยกรมการศาสนาแล้ว การใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา³⁰ ก็มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีแบบสอบถาม

²⁸พระสุรเชษฐ เจริญสุข, “เจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน”, **การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2549, 49 หน้า

²⁹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, **คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่**, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มรรคถ้ำนา (แม็กซ์ปริ้นต์), 2551), หน้า 18-24.

³⁰พนมวรรณ วุฒิสาร, “สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2544, 131 หน้า.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาของครูพระ 5 ด้าน คือ ด้านการเตรียมตัว ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่เข้าร่วมโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตัวแปรพื้นฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ

อายุ

การศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

กระบวนการเรียนการสอนสาระ

พระพุทธศาสนาของครูพระ 5 ด้าน

- ด้านการเตรียมตัวของครูพระ
- ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ
- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ
- ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ
- ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานการวิจัยกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่เข้าโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือ และผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 6) โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ และ โรงเรียนสันทรายวิทยาคมที่กำลังเรียนกับครูพระสอนศีลธรรมในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 650 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krajcie and Morgan) และเลือกกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 249 คน

3.1.3 การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นมีวิธีการดังต่อไปนี้

3.1.3.1 กำหนดกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6 ของโรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ และ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จำนวน 650 คน

3.1.3.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Krajcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คน จากประชากรทั้งหมด 650 คน

3.1.3.3 นำประชากรที่กำหนดมาแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามระดับการศึกษา ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3.1.3.4 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างย่อยที่แบ่งเป็นระดับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.5 ของประชากรในแต่ละระดับชั้น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างย่อยที่แบ่งเป็นระดับการศึกษา

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียนทั้งระดับชั้น	จำนวนที่สุ่มได้ (38.5%)
มัธยมศึกษาปีที่ 4	249	95
มัธยมศึกษาปีที่ 5	227	87
มัธยมศึกษาปีที่ 6	174	67
รวม	650	249

3.1.3.5 จัดตารางรายชื่อนักเรียนแต่ละระดับชั้นตามจำนวนที่กำหนดไว้ข้างต้น¹

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ซึ่งจะเป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบแบบมาตราส่วนและแบบปลายเปิด มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตามลักษณะของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ใน 5 ด้าน คือการเตรียมตัว การนำเข้าสู่บทเรียน

¹สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, การวิจัยและประเมินผลการศึกษามหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2542), หน้า 43-44.

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ผู้วิจัย
ใช้ลักษณะคำถามมาตราส่วน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดเป็น
ตัวเลขและความหมายดังต่อไปนี้

5 หมายถึง	ความคิดเห็นของนักเรียน มากที่สุด
4 หมายถึง	ความคิดเห็นของนักเรียน มาก
3 หมายถึง	ความคิดเห็นของนักเรียน ปานกลาง
2 หมายถึง	ความคิดเห็นของนักเรียน น้อย
1 หมายถึง	ความคิดเห็นของนักเรียน น้อยที่สุด

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ

ค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ ของจรัส กาใหญ่ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
4.21 – 5.00	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีความคิดเห็นในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด ²

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทาง
แก้ไขดังกล่าวโดยความคิดเห็นของนักเรียนอันจะช่วยให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีขั้นตอนในการสร้าง ดังต่อไปนี้

3.3.1 การสร้างเครื่องมือ

- ศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- นำผลการศึกษาจากข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างแบบสอบถาม

3.3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

²จรัส กาใหญ่, **สถิติ 1**, (เชิงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, 2527), หน้า 34-36.

- นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและถูกต้องของภาษา
- นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และข้อเสนอแนะกลับมาปรับแก้อีกครั้งหนึ่งแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ
- นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) โดยแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 และผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลองใช้ พร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- นำแบบแบบสอบถามที่นำมาปรับปรุงเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 และอนุญาตเก็บข้อมูลนักเรียน
2. ประสานงานโดยตรงนักเรียนในพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูล เพื่อให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้วิจัย
3. ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสอบถามผู้ให้ข้อมูลจำนวน 249 คน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถามดังต่อไปนี้

- 3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach)
- 3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ

3.5.3 การวัดระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของความเหมาะสมเป็นรายชื่อและรายด้าน

3.5.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำแนกตามข้อมูลปัจจัยพื้นฐานเปรียบเทียบโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย

3.5.5 การเสนอข้อมูลในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไร้หาค่าความถี่และค่าร้อยละแล้วนำเสนอแบบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเสนอเป็นความเรียงเชิงวิเคราะห์

ตอนที่ 3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขจากปรากฏ จะรวบรวมข้อมูลตามประเด็นแล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- ค่าเฉลี่ย (Mean)

ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) โดยใช้สูตร³

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{x}

แทน คะแนนเฉลี่ย

\sum

แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N

แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

³รณินท์ ศิลปะอุเทน, คู่มือการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี อินเทอร์เน็ต จำกัด, 2548), หน้า 153.

- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) โดยใช้สูตร⁴

$$S = \sqrt{\frac{N \sum d^2 - (\sum d)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

d แทน ผลต่างของคะแนนแต่ละตัวกับคะแนนเฉลี่ย

- วิเคราะห์ความแปรปรวน (F – test (One way ANOVA))

วิเคราะห์ความแปรปรวน (F – test (One way ANOVA)) โดยใช้สูตร⁵

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ MS_B แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

- เปรียบเทียบพหุคูณ ด้วยวิธี Tukey's HSD (Honestly Significance Difference)

เปรียบเทียบพหุคูณ ด้วยวิธี Tukey's HSD โดยใช้สูตร⁶

$$HSD = q_\alpha \sqrt{\frac{MS_{Within}}{n}}$$

เมื่อ q_α แทน Percentage points of the Studentized range

MS_{Within} แทน Mean square within – group ที่คำนวณไว้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวน

n แทน จำนวนหน่วยตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

⁵ชูศรี วงศ์รัตนะ, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, (นนทบุรี : บริษัท โทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรแกรสซิฟ จำกัด, 2550), หน้า 229.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 238.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาวิจัยกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 และจากการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ปรากฏดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	99	39.76
หญิง	150	60.24
รวม	249	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงเท่ากับ 150 ราย คิดเป็น ร้อยละ 60.24 และเพศชายมี 99 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
15 ปี	40	16.06
16 ปี	95	38.15
17 ปี	87	34.94
18 ปี	27	10.85
รวม	249	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า อายุ 15 ปี มีจำนวน 40 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.06 อายุ 16 ปี มีจำนวน 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.15 อายุ 17 ปี มีจำนวน 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.94 และอายุ 18 ปี มีจำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ 4	95	38.15
มัธยมศึกษาปีที่ 5	87	34.94
มัธยมศึกษาปีที่ 6	67	26.91
รวม	249	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.15 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.94 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.91

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 2 ด้านการเตรียมตัวของครูพระ

ด้านการเตรียมตัวของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การเตรียมตัวศึกษาบทเรียนและ แผนการสอน มาล่วงหน้า	4.06	0.73	มาก
การเตรียมจุดประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหา บทเรียนนั้น ๆ	3.97	0.79	มาก
การเตรียมสื่อประกอบการเรียนสอดคล้องกับ เนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ	4.01	0.71	มาก
การวางแผนและนุ่งห่มเหมาะสม	4.09	0.82	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านการเตรียมตัวของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจก่อนดำเนินการสอน	4.02	0.75	มาก
ความพร้อมและกระตือรือร้น	3.90	0.77	มาก
รวม	4.01	-	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการเตรียมตัวของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของรายชื่อ มีดังต่อไปนี้ การวางแผนและมุ่งหมาะสม มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเตรียมตัวศึกษาบทเรียนและแผนการสอนมาล่วงหน้า การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจก่อนดำเนินการสอน การเตรียมสื่อประกอบการเรียนสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ การเตรียมจุดประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ และความพร้อมและกระตือรือร้น ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ

ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การแจ้งจุดประสงค์บทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน	4.05	0.75	มาก
การสรุปหัวข้อประเด็นสำคัญของบทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน	3.95	0.77	มาก
การทบทวนสรุปหัวข้อที่ได้เรียนมาก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่	3.89	0.86	มาก
การกล่าวทักทาย และซักถาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อลดช่องว่างก่อนเข้าสู่บทเรียน	4.00	0.80	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
สุขภาพจิตที่ดีและมีความมั่นใจก่อนการสอน	4.10	0.76	มาก
รวม	4.00	-	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก ในส่วนของรายช้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ สุขภาพจิตที่ดีและมีความมั่นใจก่อนการสอนมีค่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การแจ้งจุดประสงค์บทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน การกล่าวทักทาย และซักถามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อลดช่องว่างก่อนเข้าสู่บทเรียน การสรุปหัวข้อประเด็นสำคัญของบทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน และลำดับสุดท้ายการทบทวนสรุปหัวข้อที่ได้เรียนมาก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในวิถีประจำวันอย่างถูกต้องและเหมาะสม	3.96	0.79	มาก
การจัดกิจกรรมโดยการใช้นิทานธรรมะหรือเล่าเรื่องประกอบบทเรียนที่สอน	3.97	0.75	มาก
การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	3.96	0.84	มาก
การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้น	4.12	0.81	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นและมี ส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างเรียน	4.04	0.77	มาก
รวม	4.01	-	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของรายข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้น มีค่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างเรียน การจัดกิจกรรมโดยการใช้นันทนาการหรือเล่าเรื่องประกอบบทเรียนที่สอน การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และการจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ

ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี การศึกษาของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การนำวีดิทัศน์เกี่ยวกับสารคดีส่งเสริมพระพุทธศาสนามาใช้ประกอบการสอน	3.97	0.79	มาก
การฉายสไลด์ประกอบการสอน	3.85	0.78	มาก
การเปิดเทปธรรมะประกอบการสอน	3.83	0.85	มาก
การนำสื่อเทคโนโลยีการศึกษามาใช้สามารถทำให้เกิดความน่าสนใจในการสอน	3.90	0.80	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการใช้เทคโนโลยี การศึกษาของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	แปลผล
การเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาสอดคล้องกับ บทเรียน	3.99	0.82	มาก
รวม	3.91	-	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระโดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ส่วนของรายละเอียดในแต่ละข้อ มีดังนี้ การเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาสอดคล้อง
กับบทเรียน มีค่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การนำวีดิทัศน์เกี่ยวกับสารคดีส่งเสริมพระพุทธศาสนา
มาใช้ประกอบการสอน การนำสื่อเทคโนโลยีการศึกษามาใช้สามารถทำให้เกิดความน่าสนใจ
ในการสอน การฉายสไลด์ประกอบการสอน และการเปิดเทปธรรมะประกอบการสอน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่
การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ

ด้านการวัดผลและ ประเมินผลของครูพระ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
การทำแบบทดสอบก่อนและหลังการสอน	3.95	0.79	มาก
ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการสอน สอดคล้องกับจุดประสงค์บทเรียน	3.94	0.77	มาก
การวัดผลและประเมินผลหลังเรียนโดยใช้ กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วย	3.92	0.80	มาก
การวัดผลและประเมินผลโดยการแจ้งให้ผู้เรียน อย่างไร้ประไร	4.02	0.75	มาก
การปรับปรุงและพัฒนาการสอน	3.95	0.83	มาก
รวม	3.96	-	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมารายละเอียดแต่ละข้อมีดังต่อไปนี้ การวัดผลและประเมินผลโดยการแจ้งให้ผู้เรียนอย่างโปร่งใส มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ การปรับปรุงและพัฒนาการสอน การทำแบบทดสอบก่อนและหลังการสอน ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์บทเรียน และการวัดผลและประเมินผลหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วย ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบกระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามเพศ ที่ระดับ .05

กระบวนการ	ชาย		หญิง		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการเตรียมตัวของครูพระ	23.74	2.77	24.24	2.71	-1.408	0.160
ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ	19.86	2.67	20.06	2.32	-0.602	0.548
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ	19.81	2.54	20.20	2.46	-1.181	0.239
ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา	19.38	2.74	19.64	2.61	-0.741	0.460
ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ	19.65	2.46	19.86	2.64	-0.630	0.529

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ข้อมูลเปรียบเทียบสถานภาพด้านเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงกับกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 4.10 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จำแนกตามอายุที่ระดับ .05

กระบวนการ	15		16		17		18		F	F
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการเตรียมตัว ของครูพระ	23.62	2.90	23.96	2.91	24.29	2.43	24.14	2.89	0.83	3.10
ด้านการนำเข้าสู่ บทเรียนของครูพระ	19.50	2.29	19.80	2.60	20.18	2.51	20.74	1.83	4.83**	3.24
ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ของครูพระ	19.97	2.56	19.95	2.40	20.16	2.56	20.11	2.63	0.14	3.24
ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยี การศึกษา	19.62	2.41	19.43	2.57	19.66	2.93	19.37	2.57	0.15	3.24
ด้านการวัดผลและ ประเมินผลของครู พระ	20.05	2.58	2.49	2.49	19.63	2.68	19.96	2.54	0.46	3.24

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ผลที่ได้จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ ด้านการเตรียมตัว ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผล ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับด้านการนำเข้าสู่บทเรียนมีค่า F จากการคำนวณมากกว่าค่า F จากการเปิดตาราง จึงสรุปได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทดสอบอีกครั้ง โดยใช้การเปรียบเทียบพหุคูณโดยวิธี Turkey's HSD เพื่อหาความแตกต่างกันของแต่ละคู่ซึ่งปรากฏในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระที่ละคู่ ที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ย	\bar{X}_1 19.50	\bar{X}_2 19.80	\bar{X}_3 20.18	\bar{X}_4 20.74
\bar{X}_1 19.50	-	0.30**	0.68**	1.24**
\bar{X}_2 19.80	-	-	0.38**	0.94**
\bar{X}_3 20.18	-	-	-	0.56**
\bar{X}_4 20.74	-	-	-	-
HSD	0.24			

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ พบว่า เมื่อเราเปรียบเทียบ HSD (Honestly significance difference) กับผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในตารางที่ 11 ปรากฏผลดังนี้

1. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_4 กับ $\bar{X}_1 = 1.24$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)
2. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_3 กับ $\bar{X}_1 = 0.68$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)
3. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_2 กับ $\bar{X}_1 = 0.30$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)
4. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_4 กับ $\bar{X}_2 = 0.94$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)
5. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_4 กับ $\bar{X}_3 = 0.56$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)
6. ผลต่างระหว่าง \bar{X}_3 กับ $\bar{X}_2 = 0.38$ ซึ่งมากกว่า HSD (0.24)

สรุปได้ว่า นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ โดยความคิดเห็นระหว่างนักเรียนกลุ่มอายุ 18 ปี กับนักเรียนกลุ่มอายุ 15 ปี มีความแตกต่างกันมากที่สุด

ตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอน
 สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนก
 ตามระดับการศึกษา ที่ระดับ .05

กระบวนการ	4		5		6		F จำนวน	F ตาราง
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการเตรียมตัวของครูพระ	23.52	2.99	24.49	2.54	24.22	2.55	1.93	3.68
ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ	19.72	2.38	19.90	2.65	20.49	2.29	1.04	3.88
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ	19.92	2.31	20.05	2.65	20.23	2.58	0.46	3.88
ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา	19.57	2.50	19.46	2.87	19.59	2.66	3.75	3.88
ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ	19.92	2.36	19.62	2.91	19.80	2.41	3.50	3.88

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผลที่ได้จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีค่า F จากการคำนวณมากกว่าค่า F จากการเปิดตาราง ทุกระดับชั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของนักเรียนทุกระดับชั้น ไม่แตกต่างหรือให้ผลคล้ายคลึงกันทุกกระบวนการ

ตอนที่ 3 การศึกษาปัญหา และแนวทางแก้ไขกระบวนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการตอบแบบสอบถามส่วนของปัญหาที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ตอบแบบสอบถามมาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นรายชื่อได้ดังต่อไปนี้ กลุ่มตัวอย่างได้เสนอปัญหาเพิ่มเติมจำนวน 54 ราย ตามปัญหาที่พบและได้ปรับเป็นตารางและคิดเป็นร้อยละได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 สรุปปัญหาของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ปัญหา	ความถี่
1. ปัญหาในส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษาของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ทำได้เฉพาะภาคทฤษฎี ซึ่งในส่วนของภาคปฏิบัติยังมีการปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง และยังขาดความรู้ความสามารถในการวัดผลและประเมินผลการศึกษาที่จะนำไปใช้จริง	38
2. ปัญหาในส่วนด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ครูพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการศึกษาน้อย โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ประกอบการเรียนการสอน	35
3. ปัญหาในส่วนด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระปัญหาที่พบ นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน หรือไม่สนใจในวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร	32
4. ปัญหาในส่วนด้านการเตรียมตัวของครูพระมักจะไม่ค่อยมีเวลาเตรียมตัวเพราะครูพระให้เหตุผลว่ามีกิจนิมนต์มาก	24
5. ปัญหาในส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ ปัญหาที่พบคือความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร ทั้งในส่วนของโรงเรียน ตัวบุคลากร และปัจจัยอื่นๆ ที่สนับสนุน	18

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่มีต่อครูพระที่พบส่วนใหญ่มีดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษาของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ทำได้เฉพาะภาคทฤษฎี ซึ่งในส่วนของภาคปฏิบัติยังมีการปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง และยังขาดความรู้ความสามารถในการวัดผลและประเมินผลการศึกษาที่จะนำไปใช้จริง คิดเป็นร้อยละ 70.37 ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ครูพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการศึกษาน้อย โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ประกอบการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 64.81 ด้านการนำเข้าสู่

บทเรียนของครูพระปัญหาที่พบ นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน หรือไม่สนใจในวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 59.25 ด้านการเตรียมตัวของครูพระมักจะไม่ค่อยมีเวลาเตรียมตัว ซึ่งครูพระให้เหตุผลว่ามีกิจนิมนต์มาก คิดเป็นร้อยละ 44.44 และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร ทั้งในส่วนของโรงเรียน ตัวบุคลากร และปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ที่นักเรียน ได้ให้ความคิดเห็นเพียง 35 คน คือ

ตารางที่ 4.14 สรุปข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. ควรให้โรงเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอย่างแท้จริง ในการปฏิบัติจริง	28
2. ควรใช้สื่อการศึกษาให้มาก โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	25
3. ควรสร้างสมาธิและสิ่งเร้าให้สนใจในวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร	20
4. ควรแบ่งเวลาเตรียมตัวสอน อย่างมีกิจนิมนต์มาก	17
5. ให้ความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ยังไม่ดีพอ	9

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อครูพระมีดังต่อไปนี้ ควรให้โรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอย่างแท้จริงในการปฏิบัติจริง คิดเป็นร้อยละ 80.00 ควรใช้สื่อการศึกษาให้มาก โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนคิดเป็นร้อยละ 71.41 ควรสร้างสมาธิและสิ่งเร้าให้สนใจในวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรคิดเป็นร้อยละ 57.14 ควรแบ่งเวลาเตรียมตัวสอน อย่างมีกิจนิมนต์มาก คิดเป็นร้อยละ 48.57 และให้ความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ยังไม่ดีพอ คิดเป็นร้อยละ 25.71 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 โดยแยกตามปัจจัยพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงเท่ากับ 150 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.24 และเพศชายมี 99 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.76
2. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแยกตามอายุ พบว่า อายุ 15 ปี มีจำนวน 40 รายคิดเป็นร้อยละ 16.06 อายุ 16 ปี มีจำนวน 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.15 อายุ 17 ปี มีจำนวน 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.94 และอายุ 18 ปี มีจำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.85
3. จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.15 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.94 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.92

5.1.2 ผลการศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

ด้านการเตรียมตัวของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ในส่วนของรายข้อมีดังนี้ การวางแผนและมุ่งห้มเหมาะสมคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 การเตรียมตัวศึกษาบทเรียนและแผนการสอนมาล่วงหน้าคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจก่อนดำเนินการสอนคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 การเตรียมสื่อประกอบการเรียนสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 การเตรียมจุดประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และความพร้อมและกระตือรือร้นคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ตามลำดับ

ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ในส่วนของรายข้อมีรายละเอียด ดังนี้ สุขภาพจิตที่ดีและมีความมั่นใจก่อนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 รองลงมาการแจ้งจุดประสงค์บทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 การสรุปหัวข้อประเด็นสำคัญของบทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 การกล่าวทักทาย และซักถาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อลดช่องว่างก่อนเข้าสู่บทเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 และลำดับสุดท้ายการทบทวนสรุปหัวข้อที่ได้เรียนมาก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของรายข้อมีดังนี้ การจัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 การจัดกิจกรรม โดยการใช้นิทานธรรมะหรือเล่าเรื่องประกอบบทเรียนที่สอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 การจัดกิจกรรมระหว่างเรียนโดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และการจัด

กิจกรรมระหว่างเรียน โดยการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ 3.96 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 ตามลำดับ

ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ส่วนของรายละเอียดในแต่ละข้อ มีดังนี้ การนำสื่อเทคโนโลยีการศึกษามาใช้สามารถทำให้เกิดความน่าสนใจในการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 รองลงมาคือ การนำวีดิทัศน์เกี่ยวกับสารคดีส่งเสริมพระพุทธศาสนาไปประกอบการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 การเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาสอดคล้องกับบทเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 การเปิดเพลงประกอบการสอนและการฉายสไลด์ประกอบการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และ 0.79

ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ส่วนรายละเอียดแต่ละข้อมีดังนี้ การวัดผลและประเมินผลโดยการแจ้งให้ผู้เรียนอย่างโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 รองลงมา ได้แก่ การปรับปรุงและพัฒนาการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์บทเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 และการวัดผลและประเมินผลหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 ตามลำดับ

5.1.3 ผลการเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามเพศ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 5 ด้าน
2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ พบว่าด้านการนำเข้าสู่บทเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทดสอบอีกครั้งโดยการเปรียบเทียบพหุคูณ โดยวิธี Turkey's HSD เพื่อหาความแตกต่างกันของแต่ละคู่ พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละกลุ่มอายุมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยความคิดเห็นระหว่างนักเรียนกลุ่มอายุ 18 ปี กับนักเรียนกลุ่มอายุ 15 ปี มีความแตกต่างกันมากที่สุด

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพของบุคคลกับกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.4 ผลการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการตอบแบบสอบถามส่วนของปัญหาที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นักเรียนได้ตอบแบบสอบถามมากส่วนใหญ่มักจะเป็นปัญหาซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นรายชื่อได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาในส่วนด้านการวัดผล และประเมินผลการศึกษาของครูพระ ปัญหาที่พบคือ ทำได้เฉพาะภาคทฤษฎี ซึ่งในส่วนของภาคปฏิบัติยังมีการปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง และมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลการศึกษาไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้จริงในการวัดผล และประเมินผลภาคทฤษฎีของนักเรียน ปัญหาในส่วนด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ ครูพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการศึกษาน้อย โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ประกอบการเรียนการสอน ปัญหาในส่วนด้านการเตรียมตัวของครูพระมักจะไม่ค่อยมีเวลาเตรียมตัวเพราะครูพระให้เหตุผลว่า มีกิจนิมนต์มากปัญหาในส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ และปัญหาความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร ทั้งในส่วนของโรงเรียน คำนุคลากร และปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุน

ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ที่นักเรียน ได้ให้ความคิดเห็นเพียง 35 คน คือ ควรให้โรงเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอย่างแท้จริง ในการปฏิบัติจริง ควรใช้สื่อการศึกษาให้มาก โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ควรสร้างสมาธิและสิ่งเร้าให้สนใจในวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร และควรแบ่งเวลาเตรียมตัวสอน อย่างมีกิจนิมนต์มากและให้ความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ยังไม่ดีพอ

5.2 อภิปรายผล

ในการศึกษากระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ด้านการเตรียมตัวของครูพระ อยู่ในระดับมาก โดยครูพระมีการวางแผนและมุ่งเน้นเหมาะสม มีการเตรียมตัวศึกษายทเรียนและแผนการสอนมาล่วงหน้าก่อนการสอน มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจก่อนดำเนินการสอน มีการเตรียมสื่อประกอบการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ มีการเตรียมจุดประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ มีความกระตือรือร้น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ**เมอริลไรเกดท์** ที่ว่า การสอนเป็นกระบวนการที่เสนอข้อภารกิจที่ละเอียด และต่อเนื่อง เลือกหัวข้อปฏิบัติทั้งหลายที่จะสอนด้วยการวิเคราะห์ภารกิจ ตัดสินใจว่าจะสอนข้อ ภารกิจใดเป็นอันดับแรก จัดลำดับก่อนหลังของภารกิจที่เหลือซึ่งบ่งเนื้อหาที่สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ จัดเนื้อหาเข้าบทเรียน และจัดลำดับบทเรียน จัดลำดับการสอนภายในบทเรียนต่าง ๆ ออกแบบการ สอนในแต่ละบทเรียน

ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ อยู่ในระดับมาก โดยครูพระมีสุขภาพจิตที่ดี และมึ ความมั่นใจก่อนการสอน มีการแจ้งจุดประสงค์บทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน สรุปหัวข้อประเด็นสำคัญ ของบทเรียน ก่อนเข้าสู่บทเรียนมีการกล่าวทักทายและซักถาม สร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและ ผู้เรียน เพื่อลดช่องว่างก่อนเข้าสู่บทเรียน การทบทวนสรุปหัวข้อที่ได้เรียนมาก่อนเข้าสู่บทเรียน ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ **กาย์** ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลว่าจะเกิดขึ้น ได้ดีหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกผู้เรียน และเหตุการณ์ในการเรียน จัดเป็นลำดับสภาพการณ์ ในการเรียนรู้ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระพรหมพงศ์ แก้วสวัสดิ์** ที่พบว่า มีการ เตรียมความพร้อมของนักเรียน การกระตุ้นและเร้าความสนใจของนักเรียน มีการทักทายและแสดง ท่าทางและการสนทนาซักถาม

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ อยู่ในระดับมาก การจัดกิจกรรมระหว่าง เรียนโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรม การจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานธรรมะหรือเล่าเรื่อง ประกอบบทเรียนที่สอน การวัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติและ การจัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระพรหมพงศ์ แก้วสวัสดิ์** ที่พบว่า มีการบอกวัตถุประสงค์ของเรื่อง มอบงานให้นักเรียนค้นคว้า และเขียนรายงาน เปิดโอกาสให้อภิปรายและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความสนใจและช่วยเหลือนักเรียน ในห้องอย่างทั่วถึง

ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ครูพระมีการนำสื่อเทคโนโลยี การศึกษามาใช้ สามารถทำให้เกิดความน่าสนใจในการสอน มีการนำวิดิทัศน์เกี่ยวกับสารคดีส่งเสริม พระพุทธศาสนาใช้ประกอบการสอน และมีการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาสอดคล้องกับบทเรียน มีการเปิดเพชรธรรมะประกอบการเรียนการสอนและการฉายสไลด์ประกอบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ **บุรชัย ศิริมหาสาร** ที่กล่าวว่า ชั้นประสบการณ์ (ขั้นทำกิจกรรม) ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน และจัดเป็นชิ้นงาน เช่น ทำโครงการที่สนใจ ทดลองปฏิบัติ แล้วสังเกตผลที่เกิดขึ้น และจดบันทึก ศึกษานอกห้องเรียน เพื่อสำรวจเก็บรวบรวม

ข้อมูล และจดบันทึก ศึกษารณคดีตัวอย่าง เช่น ฟังนิทาน ข่าว คู่มือทัศน ภาพยนตร์ แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็น และจดบันทึก

ด้านการวัดผลประเมินผลของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก การวัดและประเมินผลโดยแจ้งให้ผู้เรียนอย่างโปร่งใส มีการปรับปรุงและพัฒนาการสอน มีการใช้แบบทดสอบก่อนและหลัง สอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนและการวัดและประเมินผลหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วย ซึ่งสอดคล้องกับ **ขั้นประเมินผลงานและกระบวนการทำงาน ของสำนักงานพัฒนาคุณภาพจริยธรรม** ดังที่ว่า ขั้นประเมินผลงานและกระบวนการในการทำงาน

ครูผู้สอนสามารถประเมินความสำเร็จในการทำกิจกรรมของนักเรียนด้านวิชาการและทักษะทางสังคม การประเมินผลงานด้านวิชาการ ได้แก่ การประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง การประเมินผลทางด้านสังคมเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า สมาชิกของกลุ่มได้ใช้ทักษะทางสังคม อะไรบ้างและอย่างไร การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพเพียงใด และจะต้องปรับปรุงอะไรบ้างและอย่างไร และสอดคล้องกับแนวคิดของ **บวรชัย ศิริมหาธาตุ** ที่กล่าวว่า ขันนำไปใช้ (ขันนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแปลงความรู้สู่การปฏิบัติ นำไปใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียนอภิปรายว่า จะนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างไร ผู้เรียนทดลองทำกิจกรรมโดยใช้ความรู้ที่เรียนมา เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนทำแบบฝึกทักษะเพื่อเพิ่มความชำนาญและผู้เรียนจดบันทึกผลการนำความรู้ไปใช้ เพื่อจัดทำชิ้นงาน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรม ใน โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควบคุมบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระแบบบูรณาการและขอความร่วมมือ โรงเรียน บุคลากร และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนสนับสนุน
2. ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูพระก่อนเปิดเทอมทุกครั้ง
3. ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระควรจัดอบรมระยะสั้นด้านการวัดผลประเมินผลให้กับครูพระก่อนเปิดเทอมทุกครั้ง ในส่วนภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมตัวสอนของครูพระในเขตการศึกษาอื่น หรือในจังหวัดอื่น
2. ควรศึกษาถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการมีการเรียนการสอนของครูพระ ทั้งด้านความรู้และด้านจริยธรรม
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่มีครูพระสอน กับ โรงเรียนที่ไม่มีครูพระสอน

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

- การศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, กรม. **แผนปฏิบัติการ/โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ประจำปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2549.
- จรัส กาใหญ่. **สถิติ 1**. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, 2527.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. **เอกสารการสอบชุดวิชาการสอบสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2542.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : บริษัท ไทเนรมิตคิง อินเทอร์เน็ตโปรดักส์ จำกัด, 2550.
- ณรงค์ ธรรมคุณ. **หลักการสอบ**. เชียงใหม่ : โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2530.
- ธานีรัตน์ ศิลปะอุเทน. **คู่มือการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี อินเทอร์เน็ต พรินท์ จำกัด, 2548.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. **แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นึกพอยท์, 2547.
- พระพรหมวชิรญาณ. **เอกสารคู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2548.
- พระธรรมปิฎก. **พุทธวิธีการในสอน**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2541.
- พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงาน. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.), 2549.
- วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, กรม. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.

วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, กรม. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.

ศาส เก้าวิจิ. ศึกษาศาสตร์เทคนิคการสอน. เชียงใหม่ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์

วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัยล้านนา, 2531.

สุวัฒน์ วิมลวงศ์. การวิจัยและประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.,

252

คุณน ปิยไญ. เอกสารประกอบการเรียน วิทยาการวิจัย. เชียงใหม่, 2550.

2) วิทยานิพนธ์ / สารนิพนธ์

เจริญ มณีจันทร์. “การจัดการเรียนการสอนแบบชิปปาในวิชาอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

พนมวรรณ วุฒิสาร. “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ใน โรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

พระพรษาพงศ์ แก้วสวัสดิ์. “สมรรถภาพการสอนของครูบรรพชาธิชาพระพุทธศาสนาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข. “เจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน”. **การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

พระสุทิน สีโร. “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการสอนแบบชิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

3) บทความจากเว็บไซต์

ทศนา แจมณี, “การพัฒนารูปแบบการสอน”,

<<http://www.edu.nu.ac.th>>(16 January 2008).

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิดาร), “ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร”,

<<http://student.swu.ac.th/gs481060076/abstractthai.htm>>(12 October 2008).

มณีรัตน์ โชติวุฒาการ, “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 2 ตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยใช้การพัฒนาจริยธรรมแนวธรรมชาติ,

<<http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=8097>>(30 April 2008).

Landa, “ทฤษฎีการสอน”, <<http://www.webobyeets-design.com>>(16 January 2008).

4) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

นิคม พรหมมาเทพย์. “รายงานการนิเทศติดตามครูพระสอนศีลธรรม”. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา, 2548. (อัดสำเนา).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, มหาวิทยาลัย. “คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน”. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มรดกล้านนา, 2551. (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

กระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

คำชี้แจง

1. การศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ แต่จะนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ผล เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน สำหรับผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครองยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านคณะครูและนักเรียนที่ตอบคำถามในแบบสอบถามด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

2. แบบสอบถามนี้มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านความคิดเห็นของกระบวนการเรียนการสอนสาระ

พระพุทธศาสนา ซึ่งมีอยู่ 5 ด้านด้วยกัน คือ

2.1 ด้านการเตรียมตัวของครูพระ

2.2 ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ

2.4 ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ

2.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลของครูพระ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

() 1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

() 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

() 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

**ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครู
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**

คำชี้แจง

2.1 แบบสอบถามต่อไปนี้ แต่ละรายการสอบถามความคิดเห็น ของท่านที่มีต่อด้านกระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนต่าง ๆ และในแต่ละหัวข้อใหญ่จะมีข้อย่อยได้กำหนดคำตอบไว้เป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยสุด

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

2.2 โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างด้านขวามือ เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อที่ท่านเห็นว่าตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านมากที่สุด

กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. ด้านการเตรียมตัวของครูพระ					
1.1 ท่านคิดว่าครูพระมีการเตรียมตัวศึกษาทบทวนและ แผนการสอนมาล่วงหน้า					
1.2 ท่านคิดว่าครูพระมีการเตรียมจุดประสงค์ สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้นๆ					
1.3 ท่านคิดว่าครูพระมีการเตรียมสื่อประกอบการเรียน สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้นๆ					
1.4 ท่านคิดว่าครูพระมีการวางแผนและนุ่งห่มเหมาะสม					
1.5 ท่านคิดว่าครูพระมีการสร้างบรรยากาศใน ห้องเรียนให้น่าสนใจก่อนดำเนินการสอน					
1.6 ท่านคิดว่าครูพระมีความพร้อมและกระตือรือร้น					
2. ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ					
2.1 ท่านคิดว่าครูพระมีการแจ้งจุดประสงค์บทเรียน ก่อนเข้าสู่บทเรียน					
2.2 ท่านคิดว่าครูพระมีการสรุปหัวข้อประเด็นสำคัญ ของบทเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน					
2.3 ท่านคิดว่าครูพระมีการทบทวนสรุปหัวข้อที่ได้ เรียนมาก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่					
2.4 ท่านคิดว่าครูพระมีการกล่าวทักทาย และซักถาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อลด ช่องว่างก่อนเข้าสู่บทเรียน					
2.5 ท่านคิดว่าครูพระมีสุขภาพจิตที่ดีและมีความมั่นใจ ก่อนการสอน					

กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ					
3.1 ท่านคิดว่าครูพระมีการจัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง และเหมาะสม					
3.2 ท่านคิดว่าครูพระมีการจัดกิจกรรม โดยการใช้ นิทานธรรมะหรือเล่าเรื่องประกอบบทเรียนที่สอน					
3.3 ท่านคิดว่าครูพระมีการจัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ					
3.4 ท่านคิดว่าครูพระมีการจัดกิจกรรมระหว่างเรียน โดยสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้น					
3.5 ท่านคิดว่าครูพระมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ เสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่าง เรียน					
4. ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ					
4.1 ท่านคิดว่าครูพระมีการนำวัสดุทัศนเกี่ยวกับสารคดี ส่งเสริมพระพุทธศาสนาไปประกอบการสอน					
4.2 ท่านคิดว่าครูพระมีการฉายสไลด์ประกอบการสอน					
4.3 ท่านคิดว่าครูพระมีการเปิดเทปธรรมะประกอบการ สอน					
4.4 ท่านคิดว่าครูพระมีการนำสื่อเทคโนโลยีการศึกษา มาใช้สามารถทำให้เกิดความน่าสนใจในการสอน					
4.5 ท่านคิดว่าครูพระมีการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยี การศึกษาสอดคล้องกับบทเรียน					

กระบวนการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
5. ด้านการวัดผลประเมินผลของครูพระ					
5.1 ท่านคิดว่าครูพระมีการทำแบบทดสอบก่อนและ หลังการสอน					
5.2 ท่านคิดว่าครูพระใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการ สอนสอดคล้องกับจุดประสงค์บทเรียน					
5.3 ท่านคิดว่าครูพระมีการวัดผลและประเมินผลหลัง เรียน โดยใช้กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วย					
5.4 ท่านคิดว่าครูพระมีการวัดผลและประเมินผลโดย การแจ้งให้ผู้เรียนอย่างโปร่งใส					
5.5 ท่านคิดว่าครูพระมีการปรับปรุงและพัฒนาการ สอน					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. ด้านการเตรียมตัวของครูพระ.....
2. ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนของครูพระ.....
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระ.....
4. ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาของครูพระ.....
5. ด้านการวัดและประเมินผลของครูพระ.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ (วงศ์สถาน)
วัน เดือน ปี เกิด	31 พฤษภาคม 2521
ที่อยู่ปัจจุบัน	311 หมู่ 8 ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 โทร. 08-5031-0727 วัดสันคะยอม ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 โทร. 08-5031-0727
การศึกษา	พ.ศ. 2539 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนศรีวิฑูกร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2537 สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนเจ้าคณะจังหวัดลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัย พ.ศ. 2545 สำเร็จหลักสูตรปริญญาบัตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่
หน้าที่การงาน	พ.ศ. 2545 – ปัจจุบัน ครูสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประจำสำนักเรียน วัดสันคะยอม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2545 – ปัจจุบัน ครูพระสอน โรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2548 เป็นครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนกรมการศาสนา กระทรวง วัฒนธรรม

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.
ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร
ไปรคนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบอุณ